

Försvarshögskolan

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Jerker Karlsson		HOP1
Handledare		
		Antal ord: 13903
Ulrica Pettersson	Beteckning	Kurskod
	Självständigt arbete magisteruppsats, krigsvetenskap	2UK022
VEM ÄGER RÄTTEN TILL ANVÄNDANDET AV BEGREPPET SPECIALOPERATION?		
<u>Sammanfattning:</u>		
<p>Studien har identifierat den fragmentering av teorier och definitioner kring specialoperationer som skapar utmaningar inom den akademiska diskursen, och påverkar praktiska tillämpningar inom Försvarsmakten. En bristande definition av specialoperationer har lett till otydlighet och olika tolkningar av begreppet, vilket har påverkat kommunikationen inom både militära och akademiska kretsar. Studiens syfte har varit att tydliggöra begreppsanvändningen, utvärdera dess legitimitet och praktiska relevans, samt utforska hur begreppet appliceras inom den svenska försvarskontexten.</p> <p>Studien har funnit att teorierna om specialoperationer är tillämpliga på både svenska specialförband och konventionella förband. Begreppet har blivit mer flexibelt och inkluderande, vilket ökar Försvarsmaktens anpassningsförmåga och flexibilitet.</p> <p>Studiens slutsatser belyser vikten av att revidera konceptet specialoperationer, och att tydligare definiera den unika roll som specialförbanden har. En iögonfallande insikt i studien är möjligheten att strategiskt tillåta konventionella förband att specialisera sig inom specifika områden. De kan då fungera som en kompletterande resurs, och därigenom stärka specialförbandens kapacitet samt som en resursavlastning.</p> <p>Studiens resultat har betydelse både för praktiska och strategiska aspekter av militär planering och organisation, och markerar en positiv utveckling inom Försvarsmakten mot en mer anpassningsbar och samarbetsinriktad struktur.</p>		
<u>Nyckelord:</u>		
Specialoperationer, specialförband, konventionella förband, Rubright och Spulak		

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	4
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	4
1.2 SYFTE	5
1.3 FORSKNINGSFRÅGOR	5
1.4 MATERIAL.....	6
1.5 AVGRÄNSNINGAR	6
1.6 BEGREPPSANVÄNDNING.....	7
1.7 DISPOSITION.....	8
2. FORSKNINGSÖVERSIKT	9
2.1 TIDIGARE FORSKNING.....	9
2.2 FORSKNINGSLUCKA.....	12
3. TEORI	13
3.1 SPULAKS TEORI - PERSONALENS BETYDELSE I SPECIALOPERATIONER	13
3.2 RUBRIGHTS TEORI - EFFEKTER OCH MÅL I SPECIALOPERATIONER.....	14
3.3 SAMMANFATTNING AV TEORIER.....	15
4. FORSKNINGSDESIGN	16
4.1 OPERATIONALISERING	18
4.2 KÄLLKRITIK.....	21
5. RESULTAT OCH ANALYS	21
5.1 RESULTAT AV EMPIRI	21
5.2 ANALYS	24
5.2.1 <i>Analys av empirin</i>	25
5.2.2 <i>Analys och jämförelse med ÖB beslut avseende Försvarmaktens specialförband (ÖB beslut)</i>	27
5.2.3 <i>Analys och jämförelse mellan specialförbanden och konventionella förband</i>	28
5.3 SAMMANFATTNING AV ANALYSENS TRE STEG.....	34
6. DISKUSSION	35
6.1 TEORIER OM SPECIALOPERATIONER – APPLICERBAR PÅ BÅDE SPECIALFÖRBAND OCH KONVENTIONELLA FÖRBAND	35
6.2 ÄVEN KONVENTIONELLA.....	35
6.3 SPECIALFÖRBANDEN SOM UNIK GENOMFÖRARE AV SPECIALOPERATIONER.....	36
6.4 RÄTTEN TILL SPECIALOPERATIONER ELLER FLEXIBEL OCH INNOVATIV TERMINOLOGI.....	36
6.5 PÅVERKAN I DEN SVENSKA FÖRSVARSKONTEXTEN	37
6.6 ERFARENHET OCH UTVECKLING.....	38
7. SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER	38
7.1 SAMMANFATTNING.....	38
7.2 SVAR PÅ FORSKARFRÅGORNA	39
7.3 SLUTSATSER	40
7.4 SAMHÖRIGHET MED TIDIGARE FORSKNING	41
7.5 STUDIENS SYFTE OCH BIDRAG.....	41
7.6 AVSLUTANDE SYN PÅ SPECIALOPERATIONER.....	42
7.7 FÖRFATTARENS EGNA REFLEKTIONER	42

7.8	FORTSATT FORSKNING	43
8.	REFERENSER	44

Bildförteckning

Bild 1	Författarens illustration av designen.....	17
Bild 2	Författarens kodning för Spulaks teori.....	19
Bild 3	Författarens kodning för Rubrights teori.....	20
Bild 4	Författarens illustration av operationalisering av teorin....	21
Bild 5	Analysens tre steg.....	24
Bild 6	Författarens illustration av analysens tredje steg.....	29
Bild 7	Kravprofil för ingenjööfficer.....	30
Bild 8	Olika kravprofiler för olika militära befattningar.....	31

1. Inledning

Det föränderliga militära och säkerhetspolitiska landskapet i dagens värld har gett upphov till en ökad uppmärksamhet kring specialoperationer.¹ Dessa operationer utgör en strategiskt värdefull förmåga som gör det möjligt att effektivt hantera komplexa och oväntade hot och utmaningar som oftast inte kan hanteras med konventionella metoder. Även om betydelsen av sådana operationer ökar, finns det ändå en viss osäkerhet kring vad begreppet specialoperationer innebär. Detta komplexa dilemma avspeglar en motsättning där behovet av specifik anpassning och specialiserade färdigheter står i strid med teoriers tendens att bli övergripande och generella.² Det saknas en klar och sammanhängande teoretisk grund, vilket skapar en paradoxal situation inom forskning och militär praktik.³

Forskning som utforskar specialoperationer kan betraktas genom två huvudsakliga teoretiska linser: en snäv och en bred. Den snäva synvinkeln fokuserar främst på specialförbanden, de specialiserade och högt kvalificerade enheterna som utför specialoperationerna.⁴ Den bredare synen på specialoperationer riktar sig i stället mot deras övergripande karaktär, och de önskade effekterna de ska uppnå.⁶ Många forskare har bidragit till detta mångfacetterade perspektiv, vilket i sin tur har skapat en mångfald av definitioner och tolkningar av specialoperationers roll och funktion.

Historiskt sett har forskningen främst inriktat sig på specialförbandens centrala roll som aktörer inom specialoperationer. Detta fokus har ofta dominerat diskussionen, och konventionella förband har i stor utsträckning förbisetts. Ändå finns det argument som tyder på att även konventionella förband kan ha en betydande inverkan på specialoperationers fundamentala natur och utförande. Det skapar en spännande och kontinuerlig diskussion inom detta forskningsområde som behöver utforskas ytterligare.

1.1 Problemformulering

Den nuvarande fragmenteringen av teorier och definitioner kring specialoperationer skapar utmaningar som sträcker sig över den akademiska diskursen, vilket påverkar praktiska tillämpningar och operationella beslut inom Försvarmakten. En avsaknad av en övergripande och preciserad teoretisk grund resulterar i att termen specialoperationer används och tolkas olika av olika aktörer. Det skapar en otydlighet

---

¹ S. McFate, *The new rules of war: victory in the age of durable disorder*, First edition., William Morrow, an Imprint of HarperCollins Publishers, New York, NY, 2019

² R. G. Spulak, Jr. *A Theory of Special Operations: The Origin, Qualities, and Use of SOF*, No. JSOU-R-07, 2007, s. 38

³ C. Marsh et al., *Special Operations Research: Out of the Shadows*, *Special Operations Journal*, vol. 1, no. 1, 2015, ss. 1-5

⁴ J. D. Kiras, *Theory of Special Operations: These Ideas Are Dangerous*, *Special Operations Journal* 1.2, 2015, ss. 75-88

⁵ W. H. McRaven, *Spec ops: case studies in special operations warfare: theory and practice*, Presidio Press, 1996

⁶ A. Leong Kok Wey, *Principles of Special Operations: Learning from Sun Tzu and Frontinus*, *Comparative Strategy* 33 (2), 2014, s. 132

som sträcker sig över militära, politiska och akademiska domäner. Att dra en klar gräns mellan konventionella uppdrag och specialoperationer är en intrikat utmaning. I en dynamisk miljö där även konventionella förband strävar efter förbättring och specialisering, kan teorierna skapa en förvirrad innebörd och användning. Den här utvecklingen kan resultera i en gråzon där både konventionella förband och specialförband kan genomföra insatser som tidigare ansågs vara reserverade för specialförband. En bristande definition av specialoperationer kan påverka kommunikationen inom både militära och akademiska kretsar, och den överdrivna användningen av begreppet kan underminera det operationella värdet, och specialförbandens särställning. Det kan också resultera i en svårighet att korrekt definiera och utföra specifika uppgifter inom försvarsverksamheten, vilket potentiellt kan leda till operativa risker och ineffektivitet.

1.2 Syfte

Genom att undersöka hur teorierna om specialoperationer tillämpas på olika förbandstyper kan studien öka klarhet och precision i begreppsanvändningen, stärka teoriernas legitimitet och praktiska relevans, samt bevara begreppets operativa värde.

1.3 Forskningsfrågor

För att hantera studiens problemformulering och närma sig en lösning, innebär det att studien måste genomföra en analys av etablerade teorier och definitioner inom området specialoperationer. En fördjupad insikt i vad som faktiskt karakteriserar en specialoperation är nödvändig för att bättre klargöra begreppet och förstå dess tillämpningar. Vidare bör denna översyn beakta de specifika roller och mål som både specialförband och konventionella förband har, samtidigt som den tar hänsyn till de skiftande och komplexa säkerhetspolitiska och militära sammanhang som påverkar dessa operationer. Genom att studera teoriernas tillämplighet och deras påverkan på olika typer av förband, kan studien fördjupa förståelsen för hur begreppet specialoperationer faktiskt används och uppfattas i praktiken. Forskningsfrågorna strävar efter att fånga den komplexa dynamiken mellan teori och praktik, och hur den påverkar både förbandens operativa verksamhet och deras övergripande syfte inom svenska Försvarsmakten.

Forskningsfrågor:

1. *I vilken utsträckning är teorierna om specialoperationer applicerbara på svenska specialförband och konventionella förband?*
2. *På vilket sätt påverkar eventuell förenlighet mellan valda teorier om specialoperationer den svenska försvarskontexten?*

1.4 Material

En kvalitativ studie med en förståelseinriktad tolkande ansats ger utrymme att välja källmaterial som bäst framhäver den komplexitet som forskningsfrågan syftar till att undersöka.⁷ Som källmaterial för studiens empiri kommer därför svenska försvarsdokument som innehåller begreppet *specialoperation* att användas. Urval av källmaterial som inkluderas i studien grundas på en kritisk⁸- eller ändamålsenlig urvalsstrategi.⁹ Detta görs för att prioritera problemställningen kring den centrala forskningsfrågan framför antalet fall som behandlas. Kriterierna för det kritiska eller ändamålsenliga urvalet av dokument hämtas från John Scotts fyra urvalskriterier; autenticitet, trovärdighet, representativitet och meningsfullhet.¹⁰ Målet är att skapa en så mångsidig bild som möjligt av begreppet specialoperationers betydelse inom den svenska försvarskontexten. Texter som inte uppfyller Scotts fyra urvalskriterier har därför exkluderats från undersökningen. I enlighet med John Scotts klassificeringssystem baseras undersökningens källmaterial på dokument som producerats av Försvarsmakten. För att upprätthålla studiens reliabilitet är källmaterialet, enligt Scotts definition, öppet, arkiverat och publicerat.¹¹ Allt källmaterial finns tillgängligt via Försvarsmaktens interna system Emilia. Inget material som är sekretessbelagt eller klassificerat enligt informations säkerhetsstandarder har inkluderats i studien. Utifrån urvalsprocessen av källmaterial genereras empiriska data initialt genom textanalys och tolkning av innehåll i relation till dess kontext i olika typer av försvarsrelaterade dokument. För att systematiskt, strukturerat och kontrollerat undersöka och analysera möjliga betydelser och abstrakta innehåll hos begreppet specialoperationer används en analysmodell baserad på ett analysverktyg som utvecklats för detta ändamål.¹²

1.5 Avgränsningar

Avgränsningarna i tid och utrymme är avgörande faktorer för att upprätthålla studiens fokus och relevans. Studien är formulerad inom de ramar som de begränsande faktorerna möjliggör. Den kommer därför att undersöka och diskutera specialoperationer inom ramen för två valda teorier, trots att det finns flera andra relevanta teorier och perspektiv som kan belysa olika aspekter av specialoperationer.

Då ämnet är av stort intresse, och för att uppnå en bredare perspektivrikedom i studien, övervägdes möjligheten att inkludera nordiska länder eller ett Nato-perspektiv. Dock är det viktigt att ta hänsyn till att studien är begränsad i både tid och omfång, vilket resulterar i att den måste hålla sig till en svensk kontext.

---

⁷ Esaiasson et al., *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Femte upplagan, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017, s. 58

⁸ Esaiasson et al., 2017, s. 226

⁹ M. Denscombe, *The Good Research Guide: For small-scale social research projects*. 6 uppl. London: Open University Press, 2017, s. 41

¹⁰ M. David & C. Sutton, *Samhällsvetenskaplig metod*, 1:4 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2016, s. 163

¹¹ David & Sutton, 2016, ss. 161–162

¹² Studiens bild 4 illustrerar analysverktyget

Det bör uppmärksammas att studien inte har som huvudsyfte att föra resonemang eller diskutera definitionen av specialförband, även om vissa termer och begrepp som studeras är kopplade till denna tematik och ofta återfinns i en symbiotisk relation.

Inom studiens ramar är det en komplex och utmanande uppgift att fastställa den exakta graden av jämförbarhet eller förmåga hos konventionella förband jämfört med specialförband. Beskrivande källor och dokumentation innehåller ofta ord och meningar som ger en allmän bild av specialoperationer¹³. Bevisbördan för att fastställa en fullständig motsvarighet hos konventionella förband i förhållande till specialförbanden kan vara svår att uppfylla, eftersom det kan finnas subtila nyanser och kontextuella faktorer som påverkar förmågorna. Det är viktigt att förstå att studien inte syftar till att fastställa en exakt kvantitativ jämförelse, utan snarare att identifiera beskrivande faktorer och eventuella hinder som kan påverka konventionella förbands möjligheter att genomföra specialoperationer.

1.6 Begreppsanvändning

Följande begreppsförklaring är avsedd att underlätta läsarens förståelse och ge klarhet inom ramen för denna studie.

Specialförbanden¹⁴ är strategiskt utformade och tilldelade resurser för genomförande av specialoperationer. Deras närvaro öppnar upp alternativa handlingsvägar på både politisk och militärstrategisk nivå, som ligger bortom det som är möjligt för de konventionella förbanden. Genom en noggrann process av urval, träning, organisation och utrustning befinner sig specialförbanden i stånd att agera i situationer som präglas av politisk känslighet, stora risker och komplexa operationsmiljöer. Dessa förband är specialutbildade och specialiserade för att genomföra kvalificerade stridsinsatser, inhämtningsinsatser, stöd- och kapacitetsbyggnadsinsatser.

Konventionella/Reguljära förband¹⁵ och specialförband används ofta i diskussioner för att markera en tydlig skillnad mellan dessa två förbandstyper. Det är inneboende i detta ämnesområde att dessa distinktioner inte alltid är tydliga och tenderar att överlappa varandra. Konventionella förband består av de militära enheter som innehar en institutionell plats inom styrningsstrukturen för en nation eller en liknande strukturerad enhet. Dessa styrkor verkar under ledning av en nationell eller, i vissa fall, en multinationell struktur. Denna struktur säkerställer effektiv samordning och strategisk inriktning över olika operativa scenarier. I studien avser begreppet

---

¹³ Försvarsmakten, *ÖB beslut avseende Försvarsmaktens Specialförband*, FM2013-690:1 Bilaga 1, 2013

¹⁴ Försvarsmakten, *Doktrin Gemensamma operationer*. Stockholm: Försvarsmakten, 2020, s.123

¹⁵ Försvarsmakten, *Handbok irreguljära styrkor, Fiktiv motståndare del 3 H FIM3*, Stockholm Försvarsmakten, 2015, s. 99

konventionella förband de övriga förbanden, det vill säga de förband som inte klassificeras som specialförband eller specialoperationsförband.¹⁶

Specialoperationer utgör militära insatser som syftar till att uppnå mål på militärstrategisk eller operativ nivå. Dessa insatser genomförs med användning av resurser eller metoder som normalt inte är tillgängliga inom ramen för de konventionella stridskrafterna.¹⁷

1.7 Disposition

1. Inledning

Studiens inledning ger en bakgrund till ämnet specialoperationer inom det svenska försvaret och identifierar centrala forskningsfrågor.

2. Forskningsöversikt

Här granskas tidigare forskning och kunskapsluckor inom området, vilket sätter studiens kontext.

3. Teori

Teorikapitlet introducerar Spulaks och Rubright's teorier om specialoperationer, som används för att analysera begreppet.

4. Forskningsdesign

Detta avsnitt beskriver studiens utformning och tillämpade metoder för datainsamling och analys.

5. Resultat och analys

I resultat- och analyskapitlet presenteras empiriska resultat från studien. Analysen genomförs i tre steg. Först utforskar studien svenska specialoperationer i relation till de teoretiska ramverken och jämför dem med Överbefälhavarens beslut om Försvarmaktens Specialförband. Därefter, i sitt avslutande steg, analyseras och jämförs specialförbanden med de konventionella förbanden. I denna process kommer den första forskningsfrågan att behandlas.

6. Diskussion

Diskussionskapitlet fördjupar analysen av resultaten och utforskar deras betydelse inom ramen för teorierna samt reflekterar över eventuella överraskningar som framkommit i forskningen. I diskussionskapitlet kommer den andra forskningsfråga att behandlas.

7. Sammanfattning och slutsatser

---

¹⁶ Försvarmakten, *ÖB beslut avseende Försvarmaktens Specialförband*, FM2013-690:1 Bilaga 1, 2013, s. 3

¹⁷ Försvarmakten. *Doktrin Gemensamma operationer*. Stockholm: Försvarmakten. 2020, s.123

Avslutningskapitlet summerar de viktigaste resultaten och deras betydelse för forskningen samt föreslår framtida forskningsriktningar.

2. Forskningsöversikt

Inom det nischade forskningsfältet som omfattar specialoperationer och deras relation till konventionella förband pågår en aktiv och dynamisk debatt. Denna debatt förenar de två sammanvävda begreppen i en komplex dialog. Diskussionen om definitionen av specialoperationer och utforskningen av specialförbandets roll skapar en intrikat interaktion och ömsesidig påverkan. Intressant nog har forskningen i huvudsak fokuserat på att undersöka specialförbandens roll som utförare av specialoperationer, samtidigt som argument kan föras fram att även konventionella förband har en koppling till det grundläggande begreppet inom specialoperationer. Inom forskningen kring specialoperationer, och dess samspel med konventionella förband har flera teoretiska perspektiv uppstått, med målet att avtäckta den komplexa dynamiken mellan dessa två enheter. Genom att analysera och sammanställa den existerande forskningen inom området avser detta kapitel att kasta ljus över dessa två aspekters förhållande och de teoretiska infallsvinklarna som format diskussionen.

2.1 Tidigare forskning

Spulak som bygger vidare på McRavens teori om specialoperationer och betonar betydelsen av att förstå specialförbandens unika karaktär.¹⁸ Han fokuserar på tre nyckelfaktorer som är avgörande för specialförband: elitkrigare, kreativitet och flexibilitet.¹⁹ Spulak ifrågasätter dock behovet av att utveckla helt nya teorier för specialoperationer och lyfter fram riskerna med att skapa dogmatiska strukturer. Han varnar för att överdriven teoretisering kan hämma specialoperationers förmåga att vara innovativa och flexibla.

Diskussionen om utvecklingen av teorier för specialoperationer är kontroversiell. Kiras ifrågasätter behovet av särskilda teorier och varnar för risken att dessa kan begränsa specialoperationernas flexibilitet och kreativitet.²⁰ Han förespråkar i stället att befintliga teorier om krigföring kan tillämpas för att förklara specialoperationer och deras resultat.

Leong Kok Wey tar en historisk infallsvinkel och argumenterar för att principer från äldre krigsteoretiker kan vara tillämpliga på specialoperationer.²¹ Han förespråkar användningen av historisk empiri för att utveckla teorier som förklarar specialoperationers natur och framgångsfaktorer.

---

¹⁸ R. G. Spulak, Jr. *A Theory of Special Operations: The Origin, Qualities, and Use of SOF*, 2007, s. 5

¹⁹ Spulak, 2007, s. 14

²⁰ J. D. Kiras, *A Theory of Special Operations: "These Ideas Are Dangerous"*. *Special Operations Journal*, 1(2), 2015, ss. 75-88

²¹ A. L. K. Wey, *Principles of Special Operations: Learning from Sun Tzu and Frontinus*. *Comparative Strategy*, 33(2), 2014, ss. 131-144

Kiras presenterar en inflytelserik synvinkel på samverkan mellan specialoperationer och konventionella förband.²² Han betonar att specialoperationer bör integreras i en bredare strategisk ram för att säkerställa en heltäckande och koordinerad insats. Kiras argumenterar för att specialoperationer, genom att komplettera konventionella operationer, kan stärka en nations förmåga att uppnå strategiska mål. Detta perspektiv på samverkan utmanar de traditionella gränserna mellan olika typer av förband.

Marsh, Kiras och Blocksome förespråkar en helhetssyn för att studera specialoperationer och specialstyrkor och betonar behovet av att se dem omfattande snarare än isolerat.²³ Verksamheter korsar ofta varandra och kräver ett bredare perspektiv för en nyanserad förståelse. Marsh, Kiras och Blocksome betonar frånvaron av globala jämförande studier om specialstyrkor, vilket hindrar omfattande insikter om deras kapacitet och parametrar.²⁴

Deras uppmaning till holistisk forskning uppmanar forskare att överväga den sammankopplade karaktären hos specialoperationer. Genom att göra det främjar studien inte bara akademien utan får också rikare insikter i denna invecklade värld.

I sitt arbete belyser Marsh, Kenny och Joslyn teorins outhärliga roll när man definierar parametrar för ett forskningsämne.²⁵ De hävdar att det är viktigt att utveckla teorier inom specialoperationer. De erkänner dock komplexiteten i detta fält på grund av dess olika uppdrag, vilket gör det utmanande att etablera en enda teori som omfattar hela begreppet specialoperationer. Samtidigt som författarna erkänner nödvändigheten av teorier för att förstå specialoperationer, förespråkar författarna ett uppdelat tillvägagångssätt på grund av det omfattande utbudet av uppdragstyper inom fältet.

I forskningen om specialoperationer och specialförband har Rubright utmärkt sig som en central forskare. Hans arbete har fördjupat förståelsen för specialoperationers roll ur ett sociologiskt perspektiv, och lyft fram vikten av att analysera den komplexa sociala och organisatoriska dynamiken bakom samverkan mellan specialoperationer och konventionella förband. Rubrights främsta intresse ligger i att undersöka hur specialförband kan integreras smidigt i konventionella styrkor och hur samverkan påverkar båda typer av enheter. Genom att undersöka relationen mellan specialoperationer och konventionella förband belyser han vikten av att bevara specialförbandens unika kompetenser även inom ramarna för konventionella strukturer. Genom sin forskning ger Rubright insikter i hur specialoperationer kan behålla sin identitet och särprägel samtidigt som de samarbetar nära med konventionella förband. Hans arbete kastar ljus över hur specialoperationer kan fungera som en integrerad del av en nations militära resurser utan att kompromissa med sina

---

²² J. D. Kiras, *Special Operations and Strategy: From World War II to the War on Terrorism*. Routledge, 2014

²³ Marsh et al., *Special Operations Research: Out of the Shadows*. *Special Operations Journal*, vol. 1, no. 1, 2015, s. 2

²⁴ Marsh et al., 2015, s. 4–5

²⁵ Marsh et al. *SO what? The Value of Scientific Inquiry and Theory Building in Special Operations Research*, 2015 s.

karaktäristiska egenskaper. Rubrights forskning stärker den bredare diskussionen om teorier för specialoperationer och specialförband.²⁶ Genom att balansera både de unika aspekterna och samverkan med konventionella förband, bidrar hans arbete till en mer heltäckande förståelse för hur dessa enheter kan agera effektivt och strategiskt inom komplexa operativa sammanhang.

Frågan om hur specialoperationer förhåller sig till konventionella förband är central. Kiras diskuterar den komplementära roll som specialoperationer bör spela.²⁷ Han menar att specialoperationer inte bara är taktiska insatser, utan bör integreras i en bredare strategisk kontext för att nå framgångsrika resultat. Kiras poängterar att specialoperationers roll är att komplettera konventionella förbands förmågor och därigenom öka de gemensamma operationernas effektivitet.

Specialoperationer kännetecknas ofta av deras speciella karaktär och mål. Dessa operationer involverar precision, snabbhet och förmågan att agera i komplexa och ofta osäkra situationer.²⁸ Forskare som Finlan betonar specialoperationernas unika potential, och argumenterar för att teorier är nödvändiga för att fullt ut förstå och använda denna potential. Han framhåller att teorier inte bara belyser historiska händelser utan också möjliggör en bättre förutsägelse av framtida konflikter och strategier.²⁹

McRaven presenterar teorin om *relativ överlägsenhet* som en väg att förstå hur numerärt underlägsna styrkor kan uppnå framgång.³⁰ Han betonar vikten av att applicera teorin i praktiken genom sex principer: enkelhet, repetition, säkerhet, överraskning, tempo och syfte. McRaven understryker även att moraliska och personliga faktorer är avgörande för att upprätthålla relativ överlägsenhet.

Warrens arbete belyser hur identitet och integration påverkar specialoperationers roll och uppfattning inom en nation.³¹ Genom att använda kritisk diskursanalys identifierar Warren diskurser om mystik och elitism som omger amerikanska specialoperationer. Diskurserna påverkar både den allmänna uppfattningen om specialoperationer och hur de samverkar med konventionella förband. Warrens arbete betonar att förståelsen av specialoperationers identitet är central för att förstå deras effektivitet och integrering i bredare militära sammanhang.

Eriksson och Pettersons arbete i antologin *Special Operations from a Small State Perspective* tar upp det ofta förbisedda perspektivet från småstater.³² Denna forskning

---

²⁶ R. W. Rubright, *A Unified Theory for Special Operations*, Tampa, FL: JSOU Press, 2017, s. 7

²⁷ Kiras, 2006

²⁸ Finlan, 2019, s. 255

²⁹ A. Finlan, *A dangerous pathway? Toward a theory of special forces*, *Small Wars & Insurgencies*, vol. 26, no. 2, 2015, ss. 255-275

³⁰ W. H. McRaven, *Spec Ops: Case Studies in Special Operations Warfare: Theory and Practice*, Presidio Press, 1996

³¹ W. Warren, *US Special Forces: An Other within the Self*, *The Journal of Political Science and Military Affairs*, 5(2), 2019, ss. 39-63

³² G. Eriksson, U. Petterson et al., *Special Operations from a Small State Perspective*. Palgrave Macmillan, 2017

fokuserar på hur småstater, som Sverige, kan utveckla och tillämpa teorier om specialoperationer. Antologin belyser vikten av att anpassa och utveckla teorier för att reflektera småstaters särskilda förutsättningar och behov när det gäller specialoperationer. Denna synvinkel påpekar att teorier bör vara flexibla nog att rymma olika nationers och enheters specifika situationer.

Modigs artikel, *The Utility of Special Operations in Small States*,³³ undersöker hur små stater kan maximera den strategiska användningen av specialoperationer samtidigt som man undviker fallgropar. Modig belyser risken för missbruk av specialoperationer och varnar för deras generella användning som billiga och tillgängliga substitut för konventionella styrkor. Detta tillvägagångssätt kan urholka den unika kompetensen och det strategiska värdet av dessa operationer i småstatliga försvarsstrategier. Modig föreslår att man behåller en distinktion mellan specialoperationer och konventionell militär verksamhet, och förespråkar deras strategiska utplacering när deras unika kapacitet är avgörande. Han erkänner dock behovet av att balansera denna separation för att förhindra att samarbetsfördelar går förlorade inom gemensamma militära insatser.

Sammanfattningsvis presenterar forskningsöversikten olika teoretiska perspektiv som belyser förhållandet mellan specialoperationer och konventionella förband. Diskussionen kring utvecklingen av teorier för specialoperationer är inte entydig, med några forskare som argumenterar för nödvändigheten av nya teorier medan andra ifrågasätter deras relevans. Att finna en balans mellan teoretisk vägledning och praktisk tillämpning är en pågående utmaning inom detta forskningsområde.

2.2 Forskningslucka

I den svenska kontexten framträder en tydlig forskningsbrist rörande specialoperationer. Trots Sveriges långvariga tradition av militär professionalism och deltagande i internationella fredsbevarande insatser har den akademiska forskningen inte i tillräcklig omfattning genomfört analyser och utforskningar av specialoperationernas roll och potential inom den svenska Försvarsmakten. Det som har uppmärksamrats är att den existerande forskningen i hög grad är inriktad på stormakters utnyttjande av specialoperationer inom offensiva och globala sammanhang.³⁴ Detta lämnar en märkbar kunskapslucka när det gäller insikten i hur teorin om specialoperationer kan vara tillämplig både på specialförband och på konventionella förband inom en svensk kontext.

---

³³ R. Modigs, *The utility of special operations in small states i Special operations from a small state perspective, future security challenges*, Gunilla Eriksson, Ulrika Pettersson, Coventry: New security challenges, 2017, s. 43

³⁴ F. Eriksson, L. Ericson Wolke och G. Åselius. *Från Savolaxbrigaden till Särskilda skyddsgruppen: svenska specialoperationer och specialförband från medeltid till 1995*. Lund: Nordic Academic Press, 2022, s. 18

3. Teori

Specialoperationers intrikata karaktär och varierande natur har länge varit av intresse för forskare och militärexperter. Inom detta särskilda område av militär verksamhet möts en mångfald av perspektiv och teorier, alla med målet att utforska dess djupa komplexitet och dynamik. Den mångfald av uppdrag och operationstyper som specialförband och specialoperationer omfattar skapar en utmaning när det gäller att utveckla en övergripande teori som fullständigt kan förklara det omfattande specialoperationskonceptet.³⁵ Studien omfattar komplexiteten genom att välja att undersöka och analysera två teorier som kompletterar varandra och därigenom ger en omfattande teoretisk bredd. Valet att använda två hörnstensteorier för studien är grundat i deras unika perspektiv och kompletterande karaktär.

3.1 Spulaks teori - Personalens betydelse i specialoperationer

Spulaks teori om specialoperationer utgör en värdefull grund för att förstå dynamiken inom specialförband och deras avgörande roll inom specialoperationer. Genom att fördjupa förståelsen för teorins nyckelaspekter; kreativitet, flexibilitet och elitsoldater, kan man bättre uppskatta hur dessa faktorer samverkar för att möjliggöra framgångsrika specialoperationer.³⁶ Innovation är en central komponent i Spulaks teori, och innebär att specialförband ständigt söker nya sätt att lösa problem och utmana de utmaningar de möter.³⁷ Detta kräver inte bara att man är öppen för nya idéer och teknologier utan också att man har en kultur som främjar kreativitet och initiativtagande på alla nivåer av organisationen.³⁸ Genom att förstå hur innovation fungerar inom specialförband kan man bättre bedöma deras förmåga att anpassa sig till förändrade omständigheter. Flexibilitet är en annan nyckelaspekt i Spulaks teori och innebär att specialförband har en bred uppsättning färdigheter och verktyg som de kan anpassa och modifiera efter behov.³⁹ Det gör dem kapabla att hantera osäkerhet och oväntade situationer på ett effektivt sätt. Genom att granska hur flexibilitet manifesterar sig inom specialförband kan man bättre förstå deras förmåga att anpassa sig till komplexa operativa scenarier.

Elitsoldater är hjärtat och själen i Spulaks teori, och deras betydelse kan inte underskattas. Deras noggranna urval, specialiserade träning, och unika egenskaper utgör en central del av specialförbandens framgång.⁴⁰ Genom att utforska de specifika egenskaperna hos elitsoldater, och hur deras kompetens påverkar specialoperationer, kan man få en djupare insikt i varför personalen är en avgörande faktor. Spulak betonar

---

³⁵ A. L. K. Wey, *Principles of Special Operations: Learning from Sun Tzu and Frontinus*. *Comparative Strategy*, 33(2), 2014, s. 131

³⁶ Jr. R. G. Spulak, *Innovate or Die: Innovation and Technology for Special Operations*. JSOU Report 10-7, Tampa: JSOU Press, 2010, s. 14

³⁷ Spulak, 2007, s. 14

³⁸ Spulak, 2010, s. 39

³⁹ Spulak, 2007, ss. 18-19

⁴⁰ Spulak, 2010, ss. 55-56

att specialoperationernas framgångar bygger på individens och små enheters yrkesskicklighet i kombination med deras förmåga att anpassa sig och improvisera.⁴¹

Spulaks teori sätter också fokus på specialförbandens roll i utförandet av specialoperationer. Han betonar att specialoperatörerna, som utgör kärnan i dessa förband, är nyckeln till framgång i specialoperationer. Spulak betonar att framgången inom specialoperationer är direkt kopplad till specialförbandspersonalens kompetens, utbildning och unika egenskaper.⁴² Han argumenterar för att genom en noggrant utformad och rigorös utbildning kan specialförbanden utrusta sina medlemmar med de nödvändiga färdigheter för att hantera de komplexa och riskfyllda uppdragen som specialoperationer innebär. En av de framträdande aspekterna i Spulaks teori är specialoperatörernas förmåga att anpassa sig till föränderliga förhållanden och improvisera när det krävs.⁴³ Denna förmåga har avgörande betydelse för att hantera de oväntade situationer och utmaningar som kan uppstå under specialoperationer. Genom att investera i utbildning och träning kan specialförbanden uppnå en överlägsenhet som gör att de snabbt kan agera och anpassa sig till de komplexa och dynamiska krav som specialoperationer ofta innebär. För att hantera dessa utmaningar arbetar specialförband vidare med tre nyckelelement enligt Spulak: elitsoldater, flexibilitet och kreativitet. Elitsoldater är särskilt tränade och utrustade för att hantera krigets påverkan på individen.⁴⁴ Flexibilitet är en förmåga att anpassa och modifiera befintliga förmågor, och verktyg för att möta osäkerheten som kan uppstå i operativa situationer. Kreativitet är avgörande för att ta initiativet och styra händelseförloppet, vilket i sin tur minimerar risktagningen.

Sammanfattningsvis ger Spulaks teori oss ett ramverk för att analysera specialoperationer ur ett unikt perspektiv som fokuserar på personalens betydelse och specialförbanden som utför specialoperationerna. Genom att erkänna den centrala roll som elitsoldater spelar, och hur deras kompetens påverkar specialoperationer, kan man få en djupare förståelse för varför personalen är en avgörande faktor inom detta område. Inom specialförbanden blir Spulaks teori om kreativitet, flexibilitet och elitsoldater praktisk verklighet när de utför specialoperationer som kräver enastående färdigheter och förmåga att anpassa sig till olika utmaningar och situationer.

3.2 Rubrights teori - Effekter och mål i specialoperationer

Rubrights definition från 2017 sammanfattar specialoperationen genom;

“Special operations are extraordinary operations to achieve a specific effect.”⁴⁵

---

⁴¹ R. G. Spulak, Jr. *A Theory of Special Operations: The Origin, Qualities, and Use of SOF*, No. JSOU-R-07, 2007, s. 1

⁴² Spulak, 2007, s. 13

⁴³ Jr. R. G. Spulak, *Innovate or Die: Innovation and Technology for Special Operations*. JSOU Report 10-7, Tampa: JSOU Press, 2010, s. 10

⁴⁴ Spulak, 2007, ss. 16-18

⁴⁵ Rubright, 2017, s. 7

Rubrights teori fokuserar på den strategiska betydelsen av att uppnå önskade effekter och mål i specialoperationer.⁴⁶ Enligt teorin är specialoperationer inte bara ämnade att vara taktiska ingrepp utan också medel för att skapa förändring genom strategisk påverkan.⁴⁷ Rubrights teori betonar att specialoperationers främsta syfte är att leverera kraftfulla och oväntade effekter mot motståndaren.⁴⁸ Effekterna kan ha en avgörande inverkan på den övergripande konflikten genom att underminera motståndarens förmåga att agera och besluta. En ledande aspekt i Rubrights teori är förmågan att identifiera och utnyttja motståndarens sårbarheter och svagheter. Genom att noggrant analysera fiendens beslutsfattande och förmågor kan specialförbanden rikta sina insatser mot kritiska mål. Detta kan skapa chockvågor i motståndarens system och förändra riktningen av konflikten.

Rubright understryker vikten av att specialoperatörer är djupt insatta i den kontext de verkar i. Förståelse för lokala förhållanden, kultur och politiska realiteter är avgörande för att kunna utforma och genomföra operationer som verkligen uppnår önskade effekter.⁴⁹ Genom att integrera strategisk insikt med specialförbandens förmågor kan man maximera effektiviteten och måluppfyllelsen. Rubrights perspektiv på specialoperationer lyfter fram den strategiska innebörden av dessa operationer.⁵⁰ Genom att identifiera och utnyttja sårbarheter i motståndarens system, och påverka målgruppers attityder, kan specialoperationer vara en kritiskt viktig del av en övergripande militär strategi. Genom att inkludera Rubrights teori i studien berikas förståelsen för specialoperationers mål och effekter och ger en mer omfattande bild av deras roll inom modern militär verksamhet.

3.3 Sammanfattning av teorier

Genom en ingående utforskning av både Spulaks och Rubrights teorier framträder en fördjupad insikt i de mångfacetterade faktorer som utgör grundvalen för specialoperationer. Teorierna erbjuder kompletterande perspektiv som tillsammans kastar ljus över hur begreppet specialoperationer, med en särskild tonvikt på personalens kompetens och förmågan att skapa önskade effekter.⁵¹ Teorierna differentieras också genom skillnaden i synsättet på vem som bör utföra specialoperationer. Spulak betonar att specialförbanden är de främsta aktörerna inom detta område, medan Rubright är mer öppen för tanken att även konventionella förband kan delta i genomförandet av specialoperationer.

---

⁴⁶ Rubright, 2017, s. 7

⁴⁷ Rubright, 2017, ss. 7-9

⁴⁸ Rubright, 2017, s. 13

⁴⁹ Rubright, 2017, s. 3

⁵⁰ Rubright, 2017, ss. 7-9

⁵¹ D. Gyllensporre, *Contemporary Hybrid Warfare and the Evolution of Special Operations Theory, Special Operations from a Small State Perspective*, Eriksson, G. och Pettersson, U., Cham: Springer International Publishing AG, 2017, ss. 23-41

Spulaks teori framhäver personalens kompetens och specialiserad utbildning som avgörande för specialoperationers framgång, och sätter i hög grad fokus på specialförbandens roll i att utföra dessa operationer.⁵² Rubrights perspektiv är mer inriktat på att uppnå strategiska mål genom välplanerade och precist genomförda operationer utan en tydlig betoning på att de måste utföras av specialförband.⁵³ Denna kombination av teorier ger studien en mångsidig och balanserad grund för att utforska specialoperationernas dynamik och betydelse inom den svenska militära kontexten. Genom att använda båda dessa perspektiv kan man bättre förstå och analysera olika aspekter och utmaningar som är förknippade med specialoperationer, och bredda vår syn på vem som potentiellt kan genomföra dem.

4. Forskningsdesign

Studiens övergripande karaktär kan beskrivas som kvalitativ, idécentrerad, explorativ, begreppsundersökande och begreppsvärderande. Fokus ligger på texters innehåll och undersökningen intresserar sig för hur begrepp beskrivs eller används i specifika sammanhang.⁵⁴ Studiens vetenskapsteoretiska utgångspunkt bygger på en deduktiv metod där teorin fungerar som en vägledande ram för att analysera och jämföra. Genom att använda teorin som ett analytiskt verktyg strävar studien efter att förstå hur teorin påverkar den praktiska tillämpningen av begreppet specialoperationer inom en militär kontext.⁵⁵

Metoden som används är en fallstudie med en jämförande ansats. Detta tillvägagångssätt gör det möjligt att systematiskt kontrastera fall från olika kontexter för att identifiera likheter och skillnader. Datainsamlingen bygger på kvalitativ textanalys och har som mål att utforska och beskriva hur begreppet specialoperationer används i Försvarsmaktens styrande dokument.⁵⁶

Det centrala fokuset i studien ligger på att beskriva och analysera hur begreppet specialoperationer integreras och tillämpas i dessa dokument.⁵⁷ Studien är inte inriktad på att avslöja de underliggande motiv bakom dokumentens utformning eller bedöma den teoretiska grunden. Därför involverar den inte en konsumtion, prövning eller utveckling av teorier. I stället är metoden beskrivande och systematisk och syftar till att analysera den praktiska användningen av begreppet specialoperationer inom Försvarsmakten.⁵⁸

---

⁵² Spulak, 2007, s. 21

⁵³ Rubright, 2017

⁵⁴ Esaiasson et al., 2017, s. 225

⁵⁵ Esaiasson et al., 2017, s. 216

⁵⁶ Esaiasson et al., 2017, ss. 213-214

⁵⁷ Esaiasson et al., 2017, s. 27

⁵⁸ Esaiasson et al., 2017, s. 27, ss. 37-38

Valet av en fallstudie som metod anses passande eftersom den möjliggör en djupgående analys av ett enskilt fall baserat på teoretiska antaganden. Det är särskilt relevant när analysen fokuserar på dokument. Studien riktar sig mot den svenska Försvarsmakten som ett lämpligt fall på grund av tillgängligheten av relevant material och deras specifika inriktning mot specialoperationer.

Den metodologiska ramen inkluderar en kvalitativ textanalys där teorier om specialoperationer används som analysverktyg.⁵⁹ Dessutom omfattar metodstrategin en systematisk komparativ analys av en mångfald av källor, inklusive militära doktriner och relevanta texter. Genom denna strukturerade jämförande analys strävar studien efter att belysa skillnader och likheter i definitioner och beskrivningar av begreppet specialoperationer kopplat mot specialförband och konventionella förband.⁶⁰

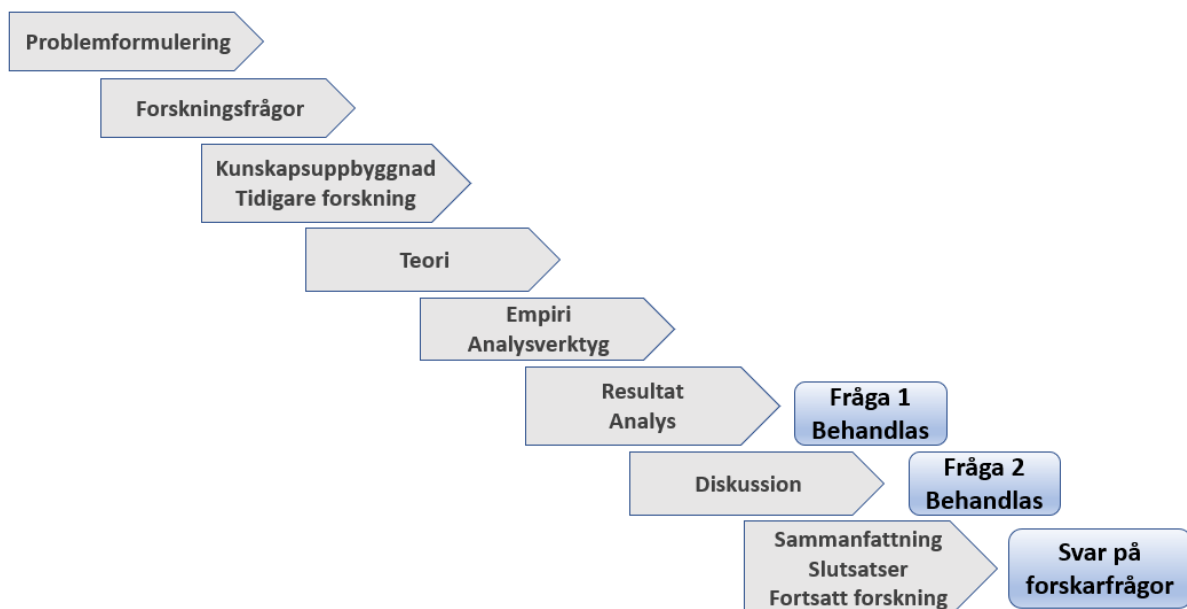

Bild 1: Författarens illustration av designen

Inomvetenskapligt bidrag från denna forskning förväntas vara en ökad klarhet och förståelse kring begreppet specialoperationer inom Försvarsmakten. Genom att undersöka konsekvenserna av konventionella förbands användning av termen specialoperationer kan forskningen främja debatten om begreppets innebörd och roll inom försvarssektorn, och bidra till en fortsatt teoriutveckling.⁶¹

Utomvetenskapligt bidrag kan vara att förse försvarssektorn med ny kunskap och insikter som kan hjälpa till att utveckla eller etablera nya begrepp och strategier som är mer anpassade till dagens säkerhetsmiljö och operativa behov. Genom att belysa de

⁵⁹ David & Sutton, 2016, ss. 270-271

⁶⁰ A. Bryman, *Samhällsvetenskapliga metoder*, tredje uppl., Stockholm: Liber AB, 2016, ss. 47-50

⁶¹ Esaiasson et al., 2017, s. 79

likheter och skillnader som finns mellan specialförband och konventionella förband kan forskningen ge värdefulla perspektiv för utvecklingen av försvarskapaciteter och taktik.

4.1 Operationalisering

Genom att införliva teorierna i analysen syftar studien till att konstruera ett teoretiskt ramverk som kan belysa de mångfacetterade aspekterna av specialoperationer.⁶² Genom att använda teorierna som en grund för analys avser studien att förmedla en genomgripande och holistisk förståelse för specialoperationers natur och betydelse inom den svenska militära kontexten.

Spulaks teori

Inom detta tema fokuserar studien på att identifiera och kategorisera olika aspekter av personell inverkan i specialoperationen.⁶³ Genom att analysera det givna underlaget kommer studien att extrahera och gruppera meningar och påståenden som rör specialoperationers specifika egenskaper och den involverade påverkan från individerna. Målet är att belysa hur specialoperationer definieras och vilken roll personalen spelar inom detta sammanhang.

---

⁶² Esaiasson et al., 2017, s. 59

⁶³ Esaiasson et al., 2017, ss. 28-29

Kodning för Spulaks teori

Motivation: Den inre drivkraften som påverkar specialförbandspersonalens engagemang och beslutsamhet. Personalen är särskilt uttagen.

Utbildning och träning: Den specifika utbildningen och den rigorösa träningen som specialförbandspersonal genomgår för att säkerställa deras förmåga att hantera olika scenarier och utmaningar.

Flexibilitet och anpassning: Förmågan att anpassa sig till föränderliga omständigheter och oväntade situationer.

Samarbete och teamarbete: Hur samarbete och koordinering inom specialförbandet påverkar genomförandet och framgången.

Ledarskap och beslutsfattande: Hur kvaliteten på ledning och beslutsfattande påverkar effektiviteten och resultatet.

Fysisk uthållighet: Fysisk styrka, uthållighet och överlevnadsförmåga är kritiska för att utföra specialoperationer. Personalen måste kunna klara av krävande fysisk ansträngning och extremt utmanande miljöer.

Mental robusthet: Specialförbandspersonal måste vara mentalt robusta och kunna hantera hög stress, extrem osäkerhet och risk. Deras mentala tålighet är avgörande för att fatta snabba beslut och fortsätta agera under tryck.

Anpassningsförmåga: Specialoperationer involverar ofta okända situationer och dynamiska omständigheter. Förmågan att snabbt anpassa sig till nya situationer och utveckla innovativa lösningar är värdefull. Språklig och kulturell kunskap.

Problemidentifiering och lösning: Kreativitet är avgörande för att identifiera komplexa problem och hitta innovativa lösningar. Specialförbandspersonal måste vara kreativa tänkare för att hantera oväntade hinder och utmaningar.

Taktisk innovation: Kreativitet kan användas för att utveckla nya taktiska tillvägagångssätt och metoder som ger specialförband en fördel i fältet. Detta kan inkludera att tänka utanför ramarna för konventionella strategier.

Bild 2: Författarens kodning för Spulaks teori

Rubrights teori

Inom detta tema avser studien att systematiskt utvinna och kategorisera relevanta delar från underlaget som berör specialoperationens resultat och mål. Genom en noggrann analys av texten kommer studien att gruppera meningar och påståenden relaterade till hur specialoperationer levererar olika effekter eller till att uppnå specifika mål.⁶⁴ Målet är att presentera en samlad bild av hur specialoperationer, genom olika metoder och strategier, strävar efter att påverka situationer och uppnå önskade utfall.

⁶⁴ Esaiasson et al., 2017, s. 214

Kodning för Rubrights teori

Precision och målinriktning: Att utföra specialoperationer med noggrannhet och precision för att uppnå specifika mål och resultat.

Överraskningseffekten: Hur överraskning som taktiskt verktyg påverkar framgången och överlägsenheten.

Riskhantering och målval: Att identifiera och hantera risker samt välja och prioritera mål.

Operativa och strategiska effekter: Hur specialoperationer kan generera önskade effekter på både operativ och strategisk nivå.

Bild 3: Författarens kodning för Rubrights teori

Analysen

Analysen genomförs i tre olika steg som syftar till att bringa klarhet över specialförbandens och konventionella förbandens roller och förmågor inom specialoperationer. Dessa tre steg utgör kärnan i studiens forskningsmetodik, och har utformats för att ge en djupare insikt i hur teori och praktik samspelar inom detta komplexa område. Varje steg är inriktad på olika aspekter av studiens frågeställningar, och är avsedda att komplettera varandra för att skapa en mer heltäckande förståelse.

Det första steget fokuserar på empirin, där studien granskar och tolkar resultaten av empirin. Syftet är att bättre förstå hur teorierna påverkar specialoperationer i praktiken. Därefter följs analysen av *ÖB beslut avseende Försvarets specialförband*. I detta steg utforskar och utvärderar studien hur besluten reflekterar och implementerar de teorier som rör specialoperationer. Slutligen jämförs specialförbanden och konventionella förband mot teorierna om specialoperationer. Här undersöks likheter och skillnader mellan de två förbandstyperna och hur de relaterar till teoretiska ramar för specialoperationer. Genom jämförelsen utvärderar studien i vilken utsträckning de olika förbanden efterlever och anpassar sig till teorierna.

Analysverktyg

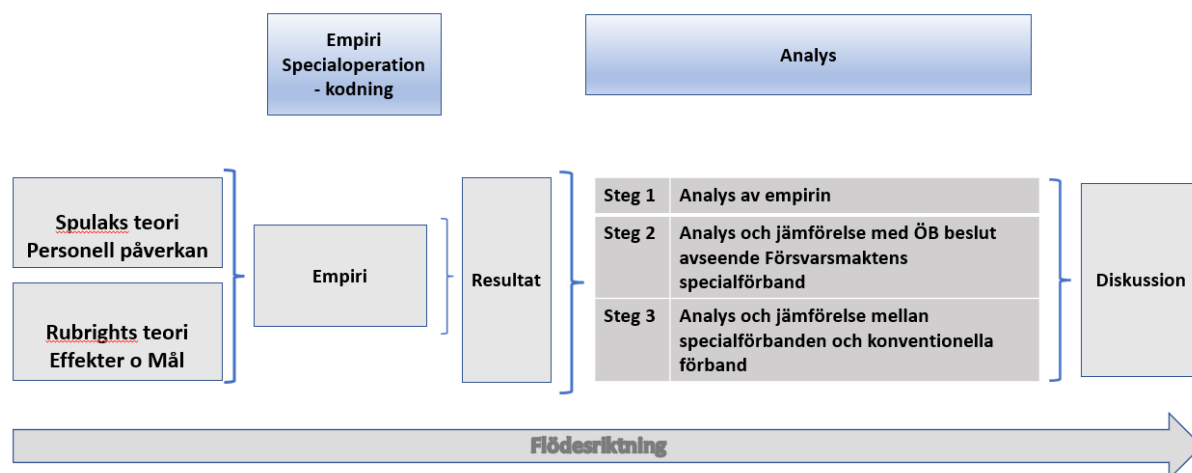

Bild 4: Författarens illustration av operationalisering av teorin

4.2 Källkritik

Det är värt att påpeka att detta forskningsområde i sig är relativt ungt, vilket har påverkat både omfattningen av vetenskaplig litteratur och antalet forskare som engagerat sig i ämnet. Det är också viktigt att notera att specialoperationer och specialförband ofta omges av en betydande grad av sekretess och klassificering.⁶⁵ Denna hemlighetsfulla natur gör att många av de genomförda operationerna förblir osynliga för den breda allmänheten och ibland även för den akademiska världen. Denna omständighet skapar en unik dynamik, där kunskapen om ämnet är begränsad till en relativt exklusiv grupp individer med tillgång till insikt, vilket sällan publiceras i vetenskapliga publikationer. En ytterligare komplexitet är att definitionen av specialoperationer varierar mellan olika länders militära strategier. Detta tvingar forskare att vara medvetna om de kontextuella skillnaderna när de använder källor från olika länder. I slutändan utgör källkritik en essentiell dimension av studien. Här strävar studien efter att harmonisera tillgängliga källor med deras vetenskapliga integritet, med målet att uppnå en solid och pålitlig grund för resultaten.⁶⁶

5. Resultat och analys

5.1 Resultat av empiri

I avsnittet framläggs resultatet av studiens empiri som ger en bättre och mångfacetterad insikt i hur de teoretiska ramverken tillämpas och appliceras på svenska

⁶⁵ Försvarsmakten, *ÖB beslut avseende Försvarsmaktens Specialförband*, FM2013-690:1 Bilaga 1, 2013, s. 5

⁶⁶ Esaiasson et al., 2017, s. 289

specialoperationer. Studien har granskat och systematiskt kodat insamlade empiriska data.

Doktrin för gemensamma operationer 2020⁶⁷

Inom ramen för studiens teorier belyser Doktrinen för gemensamma operationer svenska specialoperationer och deras ändamål. Doktrinen avslöjar de specifika och specialiserade egenskaperna hos specialförbanden för genomförandet av specialoperationer. Doktrinen ger insikter om att specialoperationer innebär militära insatser med mål som sträcker sig över både militärstrategisk och operativ nivå.⁶⁸ Insatserna genomförs med resurser och metoder som ofta är otillgängliga för de konventionella förbanden. För att underlätta framgång har specialoperationer en unik ledningsstruktur med nära anknytning till den militärstrategiska nivån. Ledningsstrukturen tillhandahåller även förutsättningar för operativ säkerhet, möjligheter till okonventionellt agerande, tempo och flexibilitet, så att den strategiska inriktningen omvandlas till effektiva operationer.

Genom anpassad utformning och resursallokering är specialförbanden designade för att genomföra specialoperationer. De tillför politiska- och militärstrategiska nivåer med handlingsalternativ som överträffar de konventionella förbandens förmågor.⁶⁹ Beroende på uppgift och operationsområde kan specialkomponerade styrkor sammansätts för ändamålet. Specialförbanden utnyttjas när situationer kräver en utvald, vältränad, organiserad och särskilt utrustad styrka. Dessa situationer inkluderar ofta politiskt känsliga områden, hög risk och komplexa operativa miljöer där deras unika kompetens och förmågor kan göra en avgörande skillnad.

ÖB förmågeutveckling⁷⁰

Överbefälhavarens beslut om förmågeutveckling för specialförbanden ger en inblick i deras framtida inriktning. Det framkommer att mellan 2024 och 2030 ska användas för att stärka specialförbandens kapacitet att genomföra specialoperationer både nationellt och internationellt. Inriktningen understryker vikten av förutsättningsskapande åtgärder för att uppnå ökad förmåga.

Perspektivstudie 2022⁷¹

Perspektivstudien riktar uppmärksamheten mot fortsatt utveckling av jägarförbanden för att stödja specialoperationer. Studien syftar inte bara till att beskriva specialförbandens befintliga kapacitet, utan också till att identifiera möjligheter att stärka dem för att hantera nya utmaningar. Det är tydligt att specialoperationer är i

---

⁶⁷ Försvarsmakten, *Doktrin Gemensamma operationer*. Stockholm: Försvarsmakten. 2020

⁶⁸ Försvarsmakten, 2020, s. 123

⁶⁹ Försvarsmakten, 2020, s. 123

⁷⁰ Försvarsmakten, *Överbefälhavarens råd avseende förmågeutveckling*, Underbilaga 1.2, Beteckning 2022-10-31, FM2022-19979:13, s. 33

⁷¹ Försvarsmakten, *Perspektivstudie 2022*, tillgänglig: <https://www.forsvarsmakten.se/.../perspektivstudie-2022>, (hämtad 2023-08-18)

fokus för utvecklingen, både nationellt och internationellt. Intressant nog belyser perspektivstudien behovet av att specialförband i första hand ska nyttjas för specialoperationer, men även för andra typer av uppgifter som säkerhetsoperationer. Resultatet pekar också på det höga kravet på kvalifikationer och förmågor som ingång till de särskilda operationerna.

Handbok Armé - Begrepp och förkortningar 2016⁷²

Handboken definierar divisionsförband och specialförband. Dessa definitioner har direkt påverkan på hur förbanden conceptualiseras och används inom den svenska försvarskontexten. Definitionen av divisionsförband som specialutbildade enheter för specifika typuppgifter, och specialförband som enheter med specifik utbildning, utrustning och kompetens ger en klar vägledning för deras unika roll och funktion inom det svenska försvaret.

SFL Handbok för operationsplanering och ledning av specialoperationer⁷³

SFL Handbok ger insikt i processerna för planering och ledning av specialoperationer. Det är viktigt att notera att planeringen grundar sig på etablerade teorier om specialoperationer. Bilagan, som analyserar specialförbandens lämplighet för utförande av specialoperationer i jämförelse med konventionella förband, presenterar en unik synvinkel på hur detta koncept påverkar och samverkar med teorierna om specialoperationer. Det framkommer klart hur viktigt det är att ständigt jämföra och överväga om det finns andra förband som kan genomföra eller lämpar sig bättre för en viss operation än specialförbanden, en insikt som kan belysa och optimera beslutsfattandet kring resursallokering och genomförande av specialoperationer.

Reglemente Taktik för marina operationer (TRM) – Del 1 2021⁷⁴

Inom *Taktiskt reglemente för marinen* definieras specialoperationer som en central komponent av militära aktiviteter. Det noteras att specialoperationer utgör målsättningar på både militärstrategisk- och operativ nivå. Dokumentet betonar specialoperationens speciella karaktär som kräver resurser och metoder som normalt inte används av konventionella styrkor. Vidare beskriver reglementet att specialoperationer i större utsträckning är inriktade på att uppnå specifika och väldefinierade mål. Fokus ligger på målsättningarna och deras koppling till både strategiska och operativa nivåer, samt på den viktiga rollen som specialoperationer spelar inom det större militära sammanhanget.

---

⁷² Försvarsmakten, *Handbok Armé – Begrepp och förkortningar*. Stockholm, Försvarsmakten, 2016. s. 11, 24

⁷³ Försvarsmakten, *SFL HANDBOK för operationsplanering och ledning av specialoperationer*, 2017, Bilaga 5

⁷⁴ Försvarsmakten, Reklam, tillgänglig: <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/2-om-forsvarsmakten/dokument/reglementen/trm-del-1-2021.pdf>, (hämtad 2023-08-16)

Reklam, rekrytering, PR och övrigt⁷⁵

Specialförbandens centrala roll som resurs framträder tydligt i olika rekryteringsunderlag. Personalens motivation, utbildning, och fysiska- och psykiska styrka är av yttersta vikt för att lyckas med specialoperationer. Detta är avgörande attribut för att hantera de högkrävande uppgifter som specialoperationer medför. Därutöver noteras att specialförbanden är utformade för att agera i riskmiljöer som är mer komplexa än vad konventionella styrkor normalt kan hantera. Under konferensen Folk och Försvar 2020 summerade dåvarande chefen för Specialförbandsledningen några nyckelpunkter som betonade specialförbandens roll.⁷⁶ Dessa inkluderade att specialförbanden är avsedda att komplettera de konventionella förbanden snarare än att ersätta dem. En central betoning lades på att personalen utgör den mest värdefulla tillgången, genom att de är särskilt utvalda och utbildade. Vidare framhölls att kvalitet prioriteras över kvantitet inom specialförbanden.

Sammanfattning resultat

Genom att utforska, analysera och framställa insikterna har studien fördjupat vår förståelse för specialoperationers komplexitet och potential. Studien har identifierat hur studiens teoretiska ramar kring specialoperationer tillämpas i olika dokument. Med detta perspektiv har studien nu verktygen för att förstå hur förenligheten mellan teorier påverkar den svenska försvarskontexten och formar specialoperationers betydelse och inflytande.

5.2 Analys

I analyskapitlet genomförs en trestegsanalys för att klargöra specialförbandens och konventionella förbandens roller och förmågor inom specialoperationer. Efter varje analys summeras resultaten för att ge en mer sammanhängande helhetsbild. Analyskapitlet avslutas med en sammanfattning för analysens tre steg.

Steg 1	Analys av empirin
Steg 2	Analys och jämförelse med ÖB beslut avseende Försvarsmaktens specialförband
Steg 3	Analys och jämförelse mellan specialförbanden och konventionella förband

Bild 5 Analysens tre steg

⁷⁵ Försvarsmakten, Reklam, tillgänglig: <https://www.forsvarsmakten.se/sv/var-verksamhet/det-har-gor-forsvarsmakten/specialforband/>, (hämtad 2023-08-17)

⁷⁶ Folk och Försvar, 2020-12-10, tillgänglig: <https://www.folkochforsvar.se/event/specialforbandssystemet-en-strategisk-resurs/>, (hämtad 2023-08-17)

5.2.1 Analys av empirin

Ur empirin framgår det inte entydigt att specialoperationer beskrivs utifrån en etablerad teori, eller som för studien två teorier. I stället verkar det som om olika viktiga faktorer och begrepp från olika teoretiska ramverk har valts selektivt för att belysa olika aspekter av specialoperationer inom sina respektive sammanhang. Detta tillvägagångssätt resulterar i flera olika beskrivningar, som varierar beroende på den plats i empirin där resultaten framträder.

Avsaknaden av en dominerande teoretisk grund gör det svårt att få en enhetlig uppfattning om vilka subjekt eller faktorer som används för att beskriva specialoperationer, samt vilka element som definierar själva begreppet specialoperation. Den bristfälliga klarheten kring definitionen komplicerar även bedömningen om specialoperationer enbart kan utföras av specialförband, eller om även konventionella militära förband kan vara aktörer inom området. Detta tveksamhetsmoment kring beskrivningen och definitionen av specialoperationer ger upphov till en analytisk utmaning, och pekar på behovet av en mer holistisk förståelse av hur olika teorier och koncept kan samverka för att forma bilden av specialoperationer inom det svenska sammanhanget.

Koppling till Spulaks teori - Personalens betydelse i specialoperationer

När man granskar resultatet med Spulaks teori som referenspunkt blir det tydligt att personalens roll och kompetens är av central betydelse för specialoperationer.⁷⁷ Ett exempel på detta är *Överbefälhavarens beslut om förmågeutveckling*.⁷⁸ Beslutet betonar att specialförbandens kapacitet måste stärkas genom fokus på förutsättningsskapande åtgärder, och lyfter fram betydelsen av välutbildad personal.⁷⁹

Likaså avspeglas Spulaks teori i flertalet reklamunderlag⁸⁰, TRM Marinen⁸¹, Perspektivstudien⁸², och i Doktrinen för gemensamma operationer⁸³. Dokumenten understryker att specialoperationer kräver specialiserad och välutbildad personal för att uppnå specifika mål, och för att kunna hantera utmaningar som är unika för operationerna.

Koppling till Rubrights teori - Effekter och mål i specialoperationer

Rubrights teori om att specialoperationer är inriktade på att uppnå specifika mål och effekter blir ännu tydligare genom resultaten. Överbefälhavarens beslut om

---

⁷⁷ Försvarsmakten, tillgänglig: <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/2-var-verksamhet/specialforband/folder-forsvarsmaktens-specialforband.pdf>. (hämta 2023-08-24)

⁷⁸ Försvarsmakten, *Överbefälhavarens råd avseende förmågeutveckling*, Underbilaga 1.2, Beteckning 2022-10-31 FM2022-19979:13 s. 33

⁷⁹ Spulak, 2007, s. 1

⁸⁰ Försvarsmakten, tillgänglig: <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/2-var-verksamhet/specialforband/folder-forsvarsmaktens-specialforband.pdf>. (hämta 2023-08-24)

⁸¹ Försvarsmakten, tillgänglig: <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/2-om-forsvarsmakten/dokument/reglementen/trm-del-1-2021.pdf>, (hämtad 2023-08-16)

⁸² Försvarsmakten, tillgänglig: <https://www.forsvarsmakten.se/.../perspektivstudie-2022>, (hämtad 2023-08-18)

⁸³ Försvarsmakten. Doktrin Gemensamma operationer. Stockholm: Försvarsmakten. 2020, s.123

förmågeutveckling, med särskilt fokus på specialförbandens bidrag till strategiska mål, illustrerar hur specialoperationer fungerar som ett verktyg för att nå önskade resultat på övergripande nivåer.⁸⁴ Genom att framhäva specialoperationernas potentiella effekter understryker Överbefälhavaren Rubrights teori om att dessa operationer utgör en väg att påverka övergripande strategiska mål.

Dokumentet TRM Marinen⁸⁵ och Perspektivstudien⁸⁶ ger ytterligare stöd för Rubrights teori. Genom att beskriva specialoperationernas målsättningar, och deras koppling till olika nivåer av strategi och taktik, framgår det att specialoperationer är en metod att uppnå specifika resultat och effekter.⁸⁷ Genom att särskilt fokusera på att stärka specialförbandens förmåga att möta nya utmaningar och uppnå specifika mål och resultat, bekräftar Perspektivstudien⁸⁸ även Rubrights teori om att specialoperationer inriktar sig på att uppnå önskade effekter och mål.

Analysen avslöjar den sammanflätade dynamiken mellan de valda teorierna, och empirin som rör specialoperationer och specialförband. Genomgången av materialet avslöjar emellertid ingen specifik kodning som entydigt kan kopplas till enbart specialförbandens förmåga att genomföra specialoperationer. Genom den utförda kodningen, och den efterföljande analysen framträder en öppning för att även konventionella förband kan vara aktiva inom specialoperationer, baserat på en ingående granskning av de tillämpade teorierna.

I Doktrinen för gemensamma operationer finns en viss oklarhet kring begreppen *resurser* och *metoder*. Dessa faktorer framhålls som framgångsfaktorer för specialförbanden, och denna oklarhet kan potentiellt påverka konventionella förbands förmåga att utföra specialoperationer.

*" [...] vilka genomförs med resurser eller metoder som normalt inte är tillgängliga hos de konventionella stridskrafterna."*⁸⁹

Sammanfattning - analys av empirin

Genom att applicera Spulaks och Rubrights teorier på resultatet av empirin får man en fördjupad förståelse för specialoperationers komplexitet och inneboende potential. Genom att integrera perspektiven från olika dokument och källor inom den svenska försvarskontexten skapas en mer heltäckande bild av hur teorierna tillämpas, vilket också förklarar specialoperationers betydelse och inflytande.

---

⁸⁴ Försvarsmakten, tillgänglig: <https://www.forsvarsmakten.se/.../perspektivstudie-2022>, (hämtad 2023-08-18)

⁸⁵ Försvarsmakten, tillgänglig: <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/2-om-forsvarsmakten/dokument/reglementen/trm-del-1-2021.pdf>, (hämtad 2023-08-16)

⁸⁶ Försvarsmakten, tillgänglig: <https://www.forsvarsmakten.se/.../perspektivstudie-2022>, (hämtad 2023-08-18)

⁸⁷ Rubright, 2017

⁸⁸ Försvarsmakten, tillgänglig: <https://www.forsvarsmakten.se/.../perspektivstudie-2022>, (hämtad 2023-08-18)

⁸⁹ Försvarsmakten, *Doktrin Gemensamma operationer*. Stockholm: Försvarsmakten. 2020, s.123

5.2.2 Analys och jämförelse med ÖB beslut avseende Försvarmaktens specialförband (ÖB beslut)

Studien fortsätter nu med en fördjupad analys av resultatet, där fokus ligger på att jämföra empirin som har samlats in, med innehållet i ÖB beslut avseende Försvarmaktens specialförband.⁹⁰ Studien kommer också att studera hur specialförbandsledningen agerar, och hur de implementerar teorierna i praktiken genom specialförbanden. Genom analys av empirin och dess samband med beslutet för specialförbanden, kommer studien att fördjupa vår förståelse för hur teorierna om specialoperationer integreras i den svenska försvarskontexten.

Genom analysen av den insamlade empirin och genom att studera ÖB beslut⁹¹ framkommer en betydande mängd likheter och gemensamma aspekter som fördjupar förståelsen för hur teorierna om specialoperationer implementeras och avspeglas.

Betonad fokus på personal: ÖB beslut understryker det centrala temat om specialoperationer och den avgörande betydelsen av personalen som utgör kärnan för specialförbandens existens och verksamhet.

"Specialoperationer är militära aktiviteter utförda av särskilt uttagna, organiserade, tränade och utrustade förband."⁹²

I båda fallen, empirin och beslutet, framhävs att specialförbanden är särskilt uttagna, tränade och utrustade för att genomföra specialoperationer.

"[...] och därmed vara förberedda på stor fysisk och psykisk exponering av personalen."⁹³

Detta bekräftar tydligt Spulaks teori om personalens betydelse i specialoperationer och hur deras kompetens och förmågor är avgörande för dessa operationers framgång.⁹⁴

Betydelsen av kvalitet och kompetens: ÖB beslut belyser vikten av att prioritera kvalitet över kvantitet när det kommer till specialförbandens kompetens och förmågor.

"[...] grundprincipen att kvalitet är viktigare än kvantitet."⁹⁵

Detta återspeglar Spulak, betoning på välutbildad och kvalificerad personal är nödvändig för att utföra framgångsrika specialoperationer. Den praktiska betoningen på att förstärka specialförbandens kompetens och förmågor för att hantera de krävande uppgifterna visar tydligt att teorin inte bara är en abstrakt konceptuell tanke, utan har en direkt inverkan på besluten och riktlinjerna för specialförbandens arbete.⁹⁶

---

⁹⁰ Försvarmakten, *ÖB beslut avseende Försvarmaktens Specialförband*, FM2013-690:1 Bilaga 1, 2013

⁹¹ Försvarmakten, 2013

⁹² Försvarmakten, 2013, s. 2

⁹³ Försvarmakten, 2013, s. 2

⁹⁴ Spulak, 2007, s. 1, 17, 20

⁹⁵ Försvarmakten, 2013, s. 2

⁹⁶ Spulak, 2007, s. 1

Unik roll och kompletterande resurs: Både empirin och ÖB beslut belyser specialförbandens unika roll som kompletterande resurs till de konventionella förbanden.⁹⁷ De är utformade för att fylla tomrum som konventionella förband inte kan täcka på samma sätt.⁹⁸ Denna betoning på specialförbandens specialiserade förmåga och deras förmåga att hantera situationer som andra enheter inte kan, överensstämmer starkt med Rubrights teori, koncept om att specialoperationer är inriktade på att uppnå specifika mål och effekter. Det framgår tydligt att beslutet klargör att specialförbanden är utformade och utrustade för att effektivt genomföra specialoperationer, snarare än att de är de enda enheterna som har en sådan kapacitet.

Strategisk position: Både empirin och ÖB beslut understryker specialförbandens strategiska position och deras roll som stödande resurs i olika militära sammanhang. Detta visar på hur specialförbanden inte bara är taktiska enheter, utan även värdefulla resurser som kan användas för att stödja och genomföra en bredare uppsättning av uppdrag.

"[...] tillföra handlingsalternativ för den politiska och militärstrategiska nivån [...]"⁹⁹

Denna betoning på specialförbandens integrering i den övergripande militära strukturen stämmer överens med Rubrights fokus på att uppnå mål och effekter genom specialoperationer.

Sammanfattning - analys och jämförelse med ÖB beslut avseende Försvarmaktens specialförband

Både empirin och beslutet visar tydligt på den direkta kopplingen mellan teori och praktik när det kommer till specialförbandens verksamhet. Det blir uppenbart att teorierna om specialoperationer inte endast är abstrakta koncept utan aktivt styr och påverkar hur specialförbanden utbildas, tränas och utför sina operationer. Beslutet och riktlinjerna som framträder i *ÖB beslut avseende Försvarmaktens Specialförband* fungerar som en konkret tillämpning av teorierna i den verkliga världen. Genom att jämföra empirin med beslutet blir det tydligt att teorierna om specialoperationer inte bara förblir teoretiska, utan faktiskt vägleder specialförbandens funktion och uppdrag enligt beskrivande dokument.

5.2.3 Analys och jämförelse mellan specialförbanden och konventionella förband

Inom analysen och jämförelsen är en central inriktning att identifiera eventuella begränsande faktorer, samt beskrivande ord och meningar som kan ha inverkan på möjligheten för konventionella förband att utföra specialoperationer från ett teoretiskt perspektiv. Det är inte alltid möjligt att entydigt fastställa graden av överensstämmelse mellan specialförbandens och konventionella förbandens förmågor, baserat enbart på

---

⁹⁷ Försvarmakten, 2013, s. 2

⁹⁸ Försvarmakten, 2013, s. 2

⁹⁹ Försvarmakten, 2013, s. 1

beskrivande källor. Detta på grund av att det kan finnas subtila nyanser och kontextuella faktorer som påverkar förmågorna. Det är dock fortfarande värdefullt att identifiera och analysera beskrivande faktorer för att bedöma om det finns hinder som konventionella förband potentiellt kan stöta på när de utför specialoperationer. I analysen och jämförelsen fungerar teorierna som en referensram och ett verktyg för värdering. Analysen granskar gränssättande och ifrågasättande aspekter samt likheter mellan specialförband och konventionella förband. I det tredje steget av analysen sammanställs varje teori separat och delas upp mellan specialförband och konventionella förband. I detta steg inkluderas också de utmaningar och överväganden som framkommit under analysen.

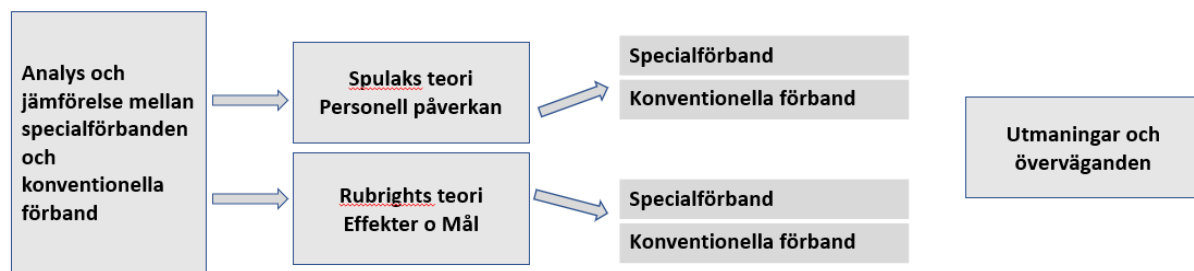

Bild 6 Författarens illustration av analysens tredje steg

Spulaks teori

Specialförband: ÖB beslut avseende Försvarmaktens specialförband understryker i hög grad betydelsen av välutbildad och kompetent personal för specialoperationer. Beslutet understryker att specialförbanden ska bestå av noggrant utvalda individer som genomgår krävande utbildning för att utveckla specialiserad kunskap och expertis. Inriktningen på högkvalificerad och specialiserad personal är avgörande för att kunna genomföra de komplexa och kritiska uppdrag som specialoperationer innebär.

" [...] *hög tillgänglighet och förmåga att genomföra specialoperationer* [...]"¹⁰⁰

ÖB beslut innefattar även en tydlig betoning på behovet av att anpassa träning och resurser för att möjliggöra enastående prestanda och resultat inom specialförbanden. Den skräddarsydda utbildningen möjliggör att personalen kan bli skickliga och specialiserade inom sina respektive områden och uppgifter.

" [...] *ger hög avkastning på avdelade resurser.*"¹⁰¹

Det framgår tydligt ur beslutet och talar för att specialförbanden är väl positionerade när det gäller att genomföra specialoperationer på grund av deras dedikation till att vara

¹⁰⁰ Försvarmakten, 2013, s. 1

¹⁰¹ Försvarmakten, 2013, s. 1

högkvalificerade och specialiserade enheter.¹⁰² ÖB beslut ger en direkt vägledning för att utveckla och underhålla personalens förmågor inom specialförbanden.

Konventionella förband: Det bör noteras att även inom konventionella förband erbjuds en betydande grad av specialiserad utbildning. I vissa fall kan enskilda medlemmar välja att specialisera sig inom specifika områden för att tillgodose särskilda krav. Det som ligger i likhet med specialförband här är att både special- och konventionella förband värderar och betonar vikten av att ha personal med hög kompetens och träning. Målet är att säkerställa att alla individer som utgör förbanden är i stånd att möta de utmaningar och krav som uppdraget kan innebära.¹⁰³ När studien granskar konventionella förbandsutbildningar, upptäcker man att huvuddelen av utbildningen är unik, anpassad och specialiserad på liknande sätt som för specialförbanden. Utbildningen sträcker sig över en längre tidsperiod och innefattar rigorös träning för att uppnå och bibehålla hög kompetens. En ingenjööfficer, med sin omfattande utbildning och expertis inom fältarbeten, skulle sannolikt vara av betydande användning för många specialoperationer.

Bild 7 Kravprofil för ingenjööfficer, hämtad på Forsvarsmaktens hemsida.

Såsom specialförbanden har utvecklat sin kompetens för specialoperationer, så har konventionella förband utvecklat sin kompetens inom sina respektive ansvarsområden. Nedan kan man se kravprofilen för några befattningar inom de konventionella förbanden samt profilen för specialförbanden som jämförelse.

¹⁰² Forsvarsmakten, 2013, s. 1

¹⁰³ Forsvarsmakten, tillgänglig: <https://www.forsvarsmakten.se/sv/sok/#!/all?query=kompletterande%20pr%C3%B6vning>, (hämtad 2023-09-05)

Bild 8 Olika kravprofiler för olika militära befattningar, hämtad på Försvarmaktens hemsida.

Summering Spulak: Analysen antyder att det inte har framkommit några avgörande hinder som klart och tydligt skulle förhindra konventionella förband från att utföra specialoperationer, baserat på en teoretisk bedömning. I stället betonar den vikten av högutbildad och kompetent personal, oavsett förbandstyp. Med andra ord, det finns ingen universell standard som entydigt avgör om konventionella eller specialförband är mer lämpade för specialoperationer enligt Spulaks teori om personalens betydelse.

Rubrights teori

Specialförband: Specialförbanden är specialiserade på att utföra operationer som kräver precision och fokus på specifika mål. Deras utbildning och träning är inriktad på att säkerställa att de kan genomföra uppdrag med hög grad av noggrannhet och effektivitet.

*"Specialoperationer är militära insatser med målsättningar på militärstrategisk eller operativ nivå, vilka genomförs med resurser eller metoder som normalt inte är tillgängliga hos de konventionella stridskrafterna."*¹⁰⁴

¹⁰⁴ Försvarmakten, *Doktrin Gemensamma operationer*. Stockholm: Försvarmakten. 2020, s.123

*"De tillför handlingsalternativ för den politiska och militärstrategiska nivån, vilka ligger utanför de reguljära förbandens förmågor."*¹⁰⁵

Inriktningen på målorientering är i linje med Rubrights perspektiv, där specialförbanden strävar efter att uppnå tydliga och specifika mål i sina operationer.¹⁰⁶ Deras förmåga att samla information, utvärdera situationen och anpassa sig snabbt gör dem till en resurs för att utföra specialoperationer med hög precision. Dessutom är Rubright också uppmärksam på behovet av flexibilitet inom specialoperationer. Specialförbanden är särskilt omskrivna för sin förmåga att anpassa sig till snabbt föränderliga förhållanden och improvisera när det behövs. Det utgör en central aspekt av målinriktade operationer, då situationer kan förändras snabbt.

*" [...] inneboende flexibilitet."*¹⁰⁷

Specialförbanden genomgår träning som gör dem flexibla och kapabla att agera snabbt och effektivt under sådana omständigheter. Detta koncept stöder Rubrights perspektiv på vikten av mångsidighet inom specialoperationer.¹⁰⁸

Konventionella Förband: Trots att konventionella förband innehar ett bredare spektrum av ansvarsområden, har de visat sig ha förmågan att flexibelt anpassa sina operationer för att nå specifika mål. Förbanden är inte begränsade till en enda inriktning, utan deras verksamhet sträcker sig över en mängd olika områden och specialiteter. De är i stånd att genomföra målinriktade uppdrag och möta olika typer av utmaningar. Vad som är särskilt anmärkningsvärt är att konventionella förband också har utvecklat en förmåga att leverera betydande effekter på operativ och strategisk nivå.

*"Den huvudsakliga marina striden genomförs utanför svenskt territorium, [...] samt möjligheter till verkan i angriparens baser och stöddepunkter."*¹⁰⁹

Även om de kanske inte har samma nivå av diskretion och specialiserade teknik som specialförbanden, kompenseras detta genom en bredare kapacitet och större tillgänglighet. Konventionella förband har visat förmågan att hantera olika uppgifter och situationer med framgång, och deras breda kompetens gör dem till värdefulla aktörer inom militära insatser. Denna kompetens inkluderar ofta en betydande geografisk kännedom, och fördelar som träning och utbildning vid olika geografiska förhållanden. Deras förmåga att anpassa sig effektivt till olika situationer och uppgifter, tack vare deras geografiska spridning och geografiska kännedom, är av stor betydelse och bör inte

---

¹⁰⁵ Försvarsmakten, 2020, ss.123-124

¹⁰⁶ Rubright, 2017, s. 7-9

¹⁰⁷ Försvarsmakten, *ÖB beslut avseende Försvarsmaktens Specialförband*, FM2013-690:1 Bilaga 1, s. 1

¹⁰⁸ Rubright, 2017, s. 3

¹⁰⁹ Försvarsmakten, 2020, s. 121

underskattas. Detta gör dem till en viktig och anpassningsbar del av det övergripande operativa landskapet.

Summering Rubright: Analysen antyder att utifrån en teoretisk bedömning har inget avgörande framkommit som tydligt och klart hindrar konventionella förband från att utföra specialoperationer enligt Rubrights teori. Svenska specialförband är specialiserade på precisionsinriktade operationer med ett starkt fokus på att uppnå specifika mål och effekter. Deras utbildning och träning är inriktad på att säkerställa hög noggrannhet och effektivitet i genomförandet av uppdrag. De är väl utrustade för att samla information, utvärdera situationer, och snabbt anpassa sig till föränderliga omständigheter.¹¹⁰ Detta stöder Rubrights perspektiv om målorientering och behovet av flexibilitet inom specialoperationer.

Konventionella förband har visat sig vara kapabla att anpassa sina operationer för att nå specifika mål, även om deras verksamhet spänner över ett bredare spektrum av ansvarsområden. De kan utföra målinriktade uppdrag och leverera betydande effekter på både operativ och strategisk nivå.¹¹¹ Konventionella förband har inte samma bredd av specialisering som specialförbanden, då de i stället är specialiserade inom sina specifika ansvarsområden. Samtidigt har specialförbanden en bredare kompetens, men kanske inte den detaljerade kunskapen inom specifika områden som konventionella förband.

Utmaningar och överväganden vid konventionella förbands utförande av specialoperationer

*"Specialoperationer kan genomföras oberoende av eller koordinerat med reguljära förband."*¹¹²

Påståendet belyser specialoperationernas flexibilitet och mångsidighet, med ett underliggande fokus på specialförbandens avgörande roll och anpassningsbarhet. Specialförband har förmågan att utföra specialoperationer oberoende av konventionella förband om så krävs. Specialförbanden kan också samarbeta och koordinera med konventionella förband när det är nödvändigt. Detta betonar specialförbandens anpassningsbarhet och deras förmåga att agera i olika operationella kontexter.

*"Specialförband ska i första hand nyttjas för specialoperationer såsom [...]."*¹¹³

Detta påstående framhäver att specialförband är primärt utformade för, och bör användas för specialoperationer. Det understryker deras specialiserade och

---

¹¹⁰ Försvarsmakten, *ÖB beslut avseende Försvarsmaktens Specialförband*, FM2013-690:1 Bilaga 1, 2013

¹¹¹ Försvarsmakten, Operativa kommunikationsförbandet, tillgänglig:

<https://www.forsvarsmakten.se/sv/organisation/ledningsregementet/var-verksamhet/opkom/>, (hämtad 2023-10-02)

¹¹² Försvarsmakten, 2013, s. 2

¹¹³ Försvarsmakten, 2013, s. 2

högkvalificerade roll inom militära operationer som kräver precision, sekretess och expertis. Konventionella förband kan ha ett bredare spektrum av uppgifter, och deras huvudfokus kan vara annorlunda, såsom storskaliga konflikter. Detta innebär att specialförbanden är särskilt anpassade för specialoperationer, medan konventionella förband kan vara mer allmänt inriktade.

"Specialförbanden verkar med andra framgångsfaktorer än reguljära förband [...]"¹¹⁴

Påståendet antyder att specialförbanden förlitar sig på specifika faktorer och metoder för att uppnå framgång i sina operationer. Dock är det faktiska innehållet och omfattningen av dessa faktorer inte klart definierat i det tillgängliga materialet, vilket gör det svårt att göra en konkret jämförelse.¹¹⁵ Dessa faktorer kan eventuellt inkludera specialiserad träning, sekretessåtgärder, snabb anpassningsförmåga och en tydlig målfokusering. Konventionella förband har också framgångsfaktorer, men de kan vara mer inriktade på andra typer av uppgifter, som att upprätthålla territoriell integritet.

" [...] ligger utanför de reguljära förbandens förmågor."¹¹⁶

Detta påstående antyder att specialoperationer kräver en specifik uppsättning färdigheter och expertis som konventionella förband vanligtvis inte besitter. Specialförbanden innehar en särskild nisch som går utöver förmågorna för konventionella förband. Denna förmåga är emellertid vag i det tillgängliga materialet och svår att direkt jämföra med de mer generella förmågorna hos konventionella förband.

Sammanfattning - analys och jämförelse mellan specialförbanden och konventionella förband

Efter att ha undersökt likheter och skillnader mellan specialförband och konventionella förband med hjälp av specialoperationsteorier har ingen teoretisk bedömning entydigt fastställt överlägsenheten hos ett av dessa förband när det gäller att utföra specialoperationer. I stället ger teorierna värdefulla insikter om specifika faktorer som kan vara avgörande vid bedömningen av vilket förband som är mest lämpat för ett specifikt uppdrag under ett specifikt tillfälle.

5.3 Sammanfattning av analysens tre steg

Resultatet av analysen tyder på att båda förbandstyperna kan efterleva och tillämpa de teoretiska ramverken för specialoperationer. Analysen ger en grundläggande förståelse för hur teori och praktik samspekar inom specialoperationer. Inget signifikant motstånd

---

¹¹⁴ Försvarsmakten, *ÖB beslut avseende Försvarsmaktens Specialförband*, FM2013-690:1 Bilaga 1, 2013, s. 2

¹¹⁵ Försvarsmakten, 2013, s. 5

¹¹⁶ Försvarsmakten, 2013, s. 1

mot att konventionella förband kan utföra specialoperationer har framkommit i vare sig teorierna eller empirin. Resultatet av analysen ger inte en entydig indikation på att en förbandstyp är överlägsen den andra utifrån ett teoretiskt perspektiv. Diskussionen som följer kommer att utforska och belysa faktorer och nyanser som kan indikera att vissa specialoperationer kan vara mer lämpliga för en viss förbandstyp, även om båda teoretiskt sett skulle kunna utföra dem.

6. Diskussion

I diskussionskapitlet diskuteras specialoperationer och dess relevans för såväl specialförband som konventionella förband. Diskussionen inkluderar också möjligheten att vidareutveckla eller introducera nya begrepp inom specialoperationer och specialförband, samt hur teorierna i studien påverkar den svenska försvarskontexten. I kapitlet är innehållet strukturerat i olika teman, var och en åtföljd av en underrubrik som ger en kort förklaring till dess innehåll.

6.1 Teorier om specialoperationer – applicerbar på både specialförband och konventionella förband

Studiens resultat ger upphov till intressanta reflektioner kring kopplingen mellan de teoretiska ramverken och empirin. Teorierna som studien bygger på, har klart och tydligt identifierat väsentliga faktorer som kännetecknar specialoperationer. När man granskar, analyserar och jämför empirin och styrande dokument märker man att både specialförband och konventionella förband uppfyller dessa kriterier. Båda typerna av förband betonar vikten av att ha personal med hög kompetens och träning, och de har utvecklat specialiserade förmågor inom sina egna områden för att kunna leverera effekt. En bedömning är att det är relativt enklare att uppfylla Spulaks teori om personalens betydelse, medan valet av förband för att uppfylla Rubrights teori kräver en övervägning av kontexten, och de specifika krav som ställs för den specifika operationen och efterfrågade effekter.

6.2 Även konventionella

Flexibilitet är en av de mest framstående fördelarna när både specialförband och konventionella förband har kapaciteten att genomföra specialoperationer enligt teorierna. Flexibiliteten innebär att militära befälhavare har ett större spektrum av alternativ när de tilldelar uppdrag. I stället för att begränsas av förbandstyp kan de fatta beslut baserat på tillgänglig kompetens och resurser. Att utveckla expertis inom ett omfattande spektrum av områden är en utmaning, särskilt med de begränsade personalresurser som sannolikt finns tillgängliga för specialförbanden. Specialförband prioriterar vanligtvis kvalitet över kvantitet och strävar efter att bli specialister inom specifika områden. Specialförbandens kompakta och specialiserade struktur kan innebära att de används ofta. Däremot skulle konventionella förband sannolikt ha bättre

möjligheter att specialisera sig inom prioriterade funktioner, med hänsyn till den tillgängliga personalen och deras kompetens inom olika områden. Detta skulle potentiellt möjliggöra en mer effektiv fördelning av uppdrag och minska belastningen på specialförbanden. Huvudidén är att genom att fördela uppdrag till konventionella förband, som har större personalresurser, kan man minska beroendet av specialförbanden och därigenom optimera deras användning, särskilt när specialförbanden behövs som mest.

Den skillnad i specialisering mellan specialförband och konventionella förband ger också upphov till en viktig diskussion om sårbarhet och resursallokering. Genom att öka antalet konventionella förband med specialiserad expertis inom olika områden minskar risken för att en betydande del av specialförbanden måste engageras i mindre prioriterade eller felaktiga områden vid händelser, samtidigt som deras sårbarhet för desinformation minskar (vilseledning). Det skulle möjliggöra en mer effektiv och flexibel användning av specialförbanden där de verkligen behövs, samtidigt som man minimerar risken för resursbindning till mindre kritiska situationer.¹¹⁷ Det skulle ytterligare stärka Försvarsmaktens förmåga och skapa uthållighet i operationerna.

6.3 Specialförbanden som unik genomförare av specialoperationer

En potentiell nackdel med att både specialförband och konventionella förband kan utföra specialoperationer är risken för ökad konkurrens och friktion. När flera olika förbandstyper har möjligheten att utföra samma typ av uppdrag kan det uppstå en strid om uppdrag och resurser. Detta kan negativt påverka samarbete och samordning, vilket är avgörande i militära operationer. Ytterligare en nackdel är kopplad till träning och utbildning. Specialförband genomgår träning och utbildning inriktad på olika specialiteter och genomgår ofta mycket krävande och specialiserad träning för att kunna utföra. I kontrast har konventionella förband vanligtvis en mer specifik kompetens och träning inom sina utvalda specialiteter. Denna skillnad kan påverka kvaliteten på specialoperationerna om konventionella förband tilldelas uppdrag som kräver en högre grad av specialisering utanför förbandets kunskapsområde.

6.4 Rätten till specialoperationer eller flexibel och innovativ terminologi

Historiskt sett definierades specialoperationer inom svenska doktriner och styrande dokument mycket precist. Resultaten från studien visar att både specialförband och konventionella förband, enligt rådande definitioner och teorier, har kapacitet att genomföra specialoperationer. Denna utveckling påpekar också behovet av att granska och revidera befintliga teorier och begrepp inom specialoperationer. Många av de tidigare teorierna och definitionerna kan nu ha blivit föråldrade eller obetydliga, då specialoperationer kan genomföras av olika förbandstyper. Att bibehålla begrepp utan

---

¹¹⁷ Modigs, 2017, s. 43

klar innebörd i dagens militära sammanhang kan vara problematiskt och försvåra kommunikationen och förståelsen inom Försvarsmakten och i akademiska sammanhang. Därför är det av stor vikt att förtydliga begreppen inom specialoperationer, och ge dem en modern och relevant innebörd som återspeglar den nuvarande mångfalden av förband och deras förmågor. En av nackdelarna med den befintliga begreppsförvirringen är att den kan ge upphov till identitetsfrågor för specialförbanden. Om konventionella förband börjar utföra specialoperationer kan detta ifrågasätta specialförbandens identitet och roll inom försvarsorganisationen. Det kan även väcka frågor om vad som verkligen särskiljer specialförbanden från andra förband också utför liknande uppgifter.

Ett separat begrepp för specialförbanden skulle kunna innebära flera fördelar. Det skulle tydliggöra specialförbandens funktioner och ansvar inom olika operationer, underlätta kommunikation och förståelse av deras unika roller och förmågor inom både den militära och civila sektorn, samt stärka specialförbandens identitet och sammanhållning som enheter med specifika uppdrag och expertis. Det skulle kunna generera en ökad känsla av stolthet och lojalitet bland deras medlemmar, och främja deras professionella utveckling. Införandet av ett separat begrepp skulle också möjliggöra en effektivare organisation och resursallokering inom försvaret, vilket skulle förenkla planeringen och genomförandet av specialoperationer genom tydligare ansvarsfördelning. Diskussionen utforskar emellertid behovet av att utveckla en ny terminologi som tydligt identifierar specialförbandens unika roll. Begreppet skulle kunna vara *specialförbandsoperation* vilket gör det unikt för specialförbanden. Det är viktigt att inte hindra begreppets utveckling genom att undvika att utvidga dess innebörd enbart för att undvika att inkludera konventionella förband. I stället kan framgång finnas i att vidareutveckla begreppet specialoperationer för att inkludera både specialförband och konventionella förbands förmågor och insatser.

6.5 Påverkan i den svenska försvarskontexten

Om både specialförband och konventionella förband har förmågan att utföra specialoperationer enligt teoriernas definition, skulle det medföra flera potentiella förändringar inom Försvarsmakten. För det första skulle konventionella förband kunna stärka sin förmåga att utföra specialoperationer när det är nödvändigt. Det skulle ge Försvarsmakten en större mångsidighet och kapacitet att möta olika typer av hot och utmaningar. Denna ökade mångsidighet skulle vara särskilt värdefull i en framtid där specialoperationer sannolikt kommer att kräva många olika specialiteter och expertisområden. Inom den nuvarande strukturen, och med de begränsade personaltillgångar som specialförbanden har skulle det vara praktiskt svårt att samla och underhålla en sådan bredd av kunskap och kompetens. Konventionella förband, med sina större personalresurser, skulle potentiellt ha en större möjlighet att fördela inhämtningen av denna mångfald av kunskap bland förbanden.

Samtidigt skulle utvecklingen kunna skapa en viss konkurrens mellan specialförband och konventionella förband om att utföra specialoperationer. Det skulle vara viktigt att fastställa tydliga riktlinjer och en rollfördelning för att undvika förväxling och osäkerhet. En möjlig följd av detta skulle vara ökad samarbetsvilja och delning av bästa praxis mellan specialförband och konventionella förband för att säkerställa effektiviteten och framgången i specialoperationer.

6.6 Erfarenhet och utveckling

En relevant aspekt att diskutera är frågan om erfarenhet och utveckling av konventionella förband. Genom att ge konventionella förband möjlighet att delta i specialoperationer kan de förvärva värdefull erfarenhet och utveckla sin kompetens. I motsatt riktning bör fördelarna med att låta specialförband utföra specialoperationer, baserat på deras historiska kompetens, också övervägas.

Studiens resultat pekar på att det finns en potential för ömsesidig kompetensutveckling mellan konventionella förband och specialförband om de ges möjlighet att samarbeta och utbyta erfarenheter. Detta skulle inte bara optimera resurser inom försvaret genom att tillåta en mer effektiv fördelning av ansvarsområden, utan också skapa bättre förutsättningar för utvecklingsmöjligheter för båda förbandstyperna. Genom att arbeta tillsammans kan de dra nytta av varandras styrkor, och komplettera varandra för att öka sin totala förmåga att utföra specialoperationer.

7. Sammanfattning och slutsatser

7.1 Sammanfattning

Studien har visat att specialoperationer har utvecklats till att bli en mer flexibel och inkluderande term, där både specialförband och konventionella förband kan utföra specialoperationer definierat genom teorierna. Konventionella förband har också visat potentialen att specialisera sig inom olika områden, vilket kan minska beroendet av specialförbanden och öka Försvarsmaktens flexibilitet. Samtidigt har det framkommit att terminologin kring specialoperationer kan behöva revideras för att tydligare identifiera specialförbandens unika roll och kompetenser. I nuvarande struktur och befintliga resurser framstår det som utmanande att specialförbanden skulle kunna tillhandahålla den bredd av specialkompetenser som förväntas krävas för framtida specialoperationer. Utvecklingen öppnar upp möjligheter för konventionella förband att specialisera sig och dela sin kompetens inom dessa specialiteter. Detta skulle kunna vara en viktig strategisk övervägning för att optimera Försvarsmaktens förmåga att möta kommande utmaningar och säkerställa nationens säkerhet.

Konventionella förband har med tiden sett värde i att integrera vissa aspekter av specialförbandens specialisering och förmågor i sina operationer. Lärdomar från specialförbandens framgångar och erfarenheter har gett konventionella förband en

inblick i de kritiska faktorer som krävs för framgångsrika operationer. Förändringar och anpassningar är också resultatet av en ständig strävan efter att öka effektiviteten och förmågan hos Försvarsmakten som helhet. Att tillåta konventionella förband att utföra specialoperationer breddar spektrumet av resurser som kan mobiliseras i en given situation.

Det är värt att notera att utvecklingen inte nödvändigtvis innebär en fullständig likriktning av konventionella förband till specialförbandens standarder. Snarare handlar det om att anpassa och integrera de mest relevanta delarna av specialförbandens kompetens inom de ramar som passar konventionella förbands uppdrag och struktur bäst. Denna evolutionära process är en indikation på hur Försvarsmakten aktivt utvecklar och stärker sina kapaciteter och möjliggör en resursoptimering över tid.

Sammanfattningsvis kan det sägas att öppenheten för konventionella förband att genomföra specialoperationer speglar en mogen och framåtblickande inställning inom Försvarsmakten. Genom att dra lärdom av specialförbandens genomförande av operationer och anpassa insikterna till konventionell förbandsverksamhet, skapar Försvarsmakten en mer kraftfull och anpassningsbar organisation för morgondagens utmaningar.

7.2 Svar på forskarfrågorna

Svar på forskarfrågorna:

1. Teorierna om specialoperationer är i hög grad applicerbara på både svenska specialförband och konventionella förband. De understryker vikten av specialiserad träning, hög kompetens och målinriktade insatser, principer som är relevanta oavsett förbandstyp. Det är dock nödvändigt att anpassa och kontextualisera teorierna för att ta hänsyn till de unika egenskaperna och förmågor för varje förband.
2. En ökad förenlighet mellan teorierna om specialoperationer har potentialen att positivt påverka den svenska försvarskontexten. Det kan främja ett mer samarbetsinriktat och kostnadseffektivt utnyttjande av både specialförband och konventionella förband. Genom att erkänna att olika förband kan utföra specialoperationer kan man bättre utnyttja befintliga resurser och kompetenser inom Försvarsmakten. Detta skulle kunna öka den övergripande försvarsförmågan och flexibiliteten i olika scenarier. Samtidigt måste det finnas en tydlig definierad terminologi och riktlinjer för att undvika förvirring och säkerställa en enhetlig förståelse av specialoperationer inom organisationen.

7.3 Slutsatser

Studien ger upphov till en övergripande slutsats som tyder på en positiv utveckling inom Försvarmakten. Den utökade flexibiliteten och det bredare spektrumet av valmöjligheter som det utvidgade begreppet specialoperationer ger möjlighet till, belyser en betydande förändring. Förändringen möjliggör en mer effektiv anpassning av resurser till olika uppdrag, samt mötet med snabbt skiftande hotbilder. Det anmärkningsvärda är konventionella förbandens förmåga att uppfylla kriterierna för specialoperationer enligt de analyserade teorierna, vilket pekar på en positiv utveckling inom organisationen. För att fullt ut utnyttja denna ökade flexibilitet är det avgörande att främja samarbete mellan olika förbandstyper och skapa en strategisk plan som effektivt utnyttjar deras olika kompetenser för att möta en bredd av säkerhetsutmaningar.

Genom att tilldela specifika specialiserade roller till konventionella förband kan man minska det tidigare beroendet av specialförbanden. Genom en tydlig rollfördelning och resursoptimering kan Försvarmakten effektivt utnyttja sina tillgängliga resurser och stärka sin förmåga att möta en mängd olika säkerhetsutmaningar. Detta innebär att en välplanerad specialisering inom konventionella förband kan vara en viktig del av en framtida försvarsdoktrin. Det handlar om att tydligt definiera vilket förband som har ansvar för vilka specifika uppgifter (VAD), samtidigt som känslig information om tillvägagångsätt (HUR) förblir skyddade.

Studien pekar på behovet av att omdefiniera begreppet *specialoperationer* för att anpassa det till dagens militära verklighet. Det är nödvändigt att anpassa och förtydliga begreppet, och även erkänna att olika teorier fastställer olika kriterier för specialoperationer. Därför bör man överväga möjligheten för konventionella förband att specialisera sig, och dela kompetens, för att effektivare möta komplexa framtida hot. Detta är avgörande för att förbättra vår försvarsstrategi och förbli anpassningsbara i en föränderlig operationsmiljö.

Det är avgörande att genomföra en djupgående analys av specialförbandens och de konventionella förbandens faktiska förmågor och specialiteter. Det inkluderar att etablera tydliga och differentierade roller för olika förband, samt att klargöra deras nuvarande kapacitet och förmåga. Man bör överväga behovet av att utveckla en ny terminologi som bättre identifierar specialförbandens unika roller och kompetenser; specialförbandsoperation. Denna tanke förtjänar en fortsatt diskussion och övervägande, då den kan vara central för att säkerställa en effektiv och anpassningsbar militärstruktur som kan möta komplexa utmaningar i framtiden.

Utifrån de insikter som studien har gett, finns det viktiga aspekter att överväga för både specialförband och konventionella förband när det gäller att förbereda sig för framtiden. Specialförband bör fortsätta att anpassa sig och utveckla sina förmågor för att möta de föränderliga kraven inom specialoperationer. Det kan innebära att identifiera och träna för nya typer av uppdrag samt att utforska hur teknologiska innovationer kan förbättra

deras effektivitet. Konventionella förband har potentialen att specialisera sig inom specifika områden som är relevanta för specialoperationer. Nästa steg för dem är att effektivt integrera dessa specialiteter inom sina befintliga strukturer och taktiska metoder. Både special- och konventionella förband bör fortsätta att utveckla sina förmågor att samarbeta och samordna operationer.

7.4 Samhörighet med tidigare forskning

Sambanden mellan studien och tidigare forskning om specialoperationer är påfallande. Studiens arbete delar flera gemensamma teman och perspektiv med den befintliga litteraturen. Identitetsfrågor och integration mellan specialoperationer och konventionella förband är ett gemensamt tema. Både studien och tidigare forskning betonar balansen mellan att bevara specialoperationers särdrag, och att integrera dem smidigt i en bredare militära struktur. Relationen mellan specialoperationer och konventionella förband diskuteras i både studien och tidigare forskning. Det inkluderar hur specialoperationer kan komplettera konventionella förbands förmågor, och öka effektiviteten i gemensamma operationer.

7.5 Studiens syfte och bidrag

För det första, att klargöra och förfina användningen av begreppet specialoperationer genom att undersöka hur teorier om specialoperationer appliceras på olika typer av militära förband. Genom att göra detta har studien strävat efter att öka klarheten och precisionen i användningen av begreppet inom försvarskontexten.

För det andra, att stärka legitimiteten och praktiska relevansen hos teorierna om specialoperationer genom att visa att de är användbara och tillämpliga för olika förbandstyper. Genom att demonstrera att teorierna har praktiskt värde inom både akademiska och militära sammanhang, har studien bidragit till att lyfta fram deras betydelse och användbarhet.

För det tredje, att bevara det operativa värdet av begreppet specialoperationer. Detta har uppnåtts genom att utforska hur specialoperationer kan integreras i den svenska försvarskontexten, och hur både specialförband och konventionella förband kan dra nytta av dess tillämpning.

Denna studie har även potential att påverka Försvarmaktens framtida operativa förmåga och organisatoriska struktur genom att uppmuntra till samarbete och flexibilitet mellan olika förbandstyper. Studien har fördjupat den teoretiska förståelsen av specialoperationer inom den svenska kontexten, och utlöst diskussioner om behovet av en tydligare definition och differentiering av specialoperationer. Sammantaget har studien bidragit till ökad insikt om specialoperationers roll inom den svenska

försvarskontexten, och har potential att påverka både operativ förmåga och teoretisk förståelse inom försvaret på ett djupgående sätt.

7.6 Avslutande syn på specialoperationer

Avslutningsvis ger denna studie en holistisk syn på specialoperationers natur och genomförande. Genom att ifrågasätta, analysera och diskutera olika aspekter av specialoperationer samt deras relation till teorier och praktik, betonar studien behovet av ständig anpassning för att navigera i en dynamisk och komplex miljö. Genom att integrera dessa aspekter skapar studien en fördjupad och mångfacetterad analys som förmedlar en omfattande förståelse för specialoperationers komplexitet och relevans inom den svenska försvarskontexten.

Det är viktigt att betona att ingen studie är fri från brister eller begränsningar. I sammanhanget är det av betydelse att reflektera över hur data samlades in, möjligt material som kan ha gått obemärkt förbi i insamlingen, eventuella missuppfattningar som potentiellt påverkat resultaten, samt de sekretessaspekter som kan vara relevanta för specialförbanden och deras uppdrag.¹¹⁸ Klarläggandet av den exakta skillnaden mellan specialförband och konventionella förband kan möjligtvis begränsas av sekretess- och operativa överväganden. Det är viktigt att reflektera över om vissa perspektiv eller aspekter kanske inte har blivit fullständigt beaktade i resultaten. När det gäller studiens teorier, är det viktigt att notera att flera faktorer, inklusive de som kan härstamma från andra teorier, fortfarande kan göra det olämpligt för konventionella förband att genomföra specialoperationer enligt de identifierade teorierna. Inom specialoperationer kan det i stället vara mer meningsfullt att dela upp specialiteterna för att undvika att alla förband specialiserar sig inom samma ämnesområde. Det skulle göra det möjligt att rikta resurser och kompetens mer precist och relevant för de specifika behoven inom specialoperationer.

7.7 Författarens egna reflektioner

Studiens utforskning av begreppet specialoperationer och dess tillämpning inom olika förbandstyper har öppnat upp en intressant dialog om hur militära operationer definieras. Det har blivit tydligt att den traditionella uppfattningen av specialoperationer inte längre är helt relevant, och att det finns potential för en bredare användning av begreppet inom Försvarmakten. En av de mest betydelsefulla insikterna från studien är det faktum att konventionella förband har visat sig vara kapabla att utföra specialoperationer enligt gängse teorier. Det har gett upphov till frågor om behovet av att differentiera mellan olika typer av specialoperationer och utveckla en tydligare terminologi för att beskriva specialförbandens unika roller och kompetenser.

---

¹¹⁸ Försvarmakten, *ÖB beslut avseende Försvarmaktens Specialförband*, FM2013-690:1 Bilaga 1, 2013, s. 5

Studiens betoning av samarbete mellan olika förbandstyper, och möjligheten att utnyttja deras respektive kompetenser har potential att påverka hur Försvarsmakten struktureras och hur operationer planeras och genomförs i framtiden. Flexibilitet och samarbetsförmåga kan visa sig vara avgörande för att möta komplexa och snabbt föränderliga hotbilder. Jag har även reflekterat över om svaren på studiens frågor kan finnas i de teorier om specialoperationer som inte har utforskats i studien. Genom studien ser man indikationer på andra aspekter som rör riskhantering, operationsmiljö, eller användningen av specifikt utrustningsmaterial som kan utgöra skillnader i valet mellan olika förbandstyper och specialoperationer.

Slutligen, studien har tydliggjort att teorier om specialoperationer inte bara är akademiska koncept utan har praktisk relevans och värde inom försvaret. Detta understryker vikten av att fortsätta utforska och utveckla teorier inom försvarsområdet för att stärka Försvarsmaktens förmåga att möta framtida utmaningar.

7.8 Fortsatt forskning

I ett internationellt perspektiv, med fokus på samarbeten och Nato-alliansen, öppnar sig möjligheter till vidare forskning som kan gynna både konventionella- och specialförband. Att utforska ytterligare teoretiska ramverk, och genomföra jämförande studier mellan olika länder och deras strategiska användning av specialoperationer skulle kunna generera värdefulla insikter. Denna typ av forskning kan bidra till en optimering av specialoperationer, och öka chanserna till framgång i olika operationssammanhang. Genom att fördjupa förståelsen för teorier, och deras praktiska tillämpning i olika nationella sammanhang kan framtida forskning bidra till en ökad operativ effektivitet och säkerhetspolitisk stabilitet.

8. REFERENSER

Bryman, A., *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber AB, 2016

David, M. & Sutton, C., *Samhällsvetenskaplig metod*. 1:4 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2016

Della Porta, D. & Keating, M., *Approaches and Methodologies in the Social Sciences: A Pluralist Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008

Eriksson Gunilla and Petterson Ulrica, *Special Operations from a Small State Perspective*. Palgrave Macmillan, 2017

Eriksson, Fredrik, Ericson Wolke, Lars och Åselius, Gunnar. *Från Savolaxbrigaden till Särskilda skyddsgruppen : svenska specialoperationer och specialförband från medeltid till 1995*. Lund: Nordic Academic Press, 2022

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A. & Wägnerud, L., *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 uppl. Stockholm: Wolters Kluwer, 2017

Folk och Försvar, 2020-12-10, tillgänglig:
<https://folkochforsvar.se/event/specialforbandssystemet-en-strategisk-resurs/>,
(hämtad 2023-08-17)

Försvarsmakten, *ÖB beslut avseende Försvarsmaktens Specialförband*, 2013

Försvarsmakten, *Doktrin för Gemensamma operationer*. u.o.: Försvarsmakten, 2020

Försvarsmakten, *Handbok irreguljära styrkor, Fiktiv motståndare del 3 H FIM3*, Stockholm Försvarsmakten, 2015

Kiras, James D. *Special operations and strategy: From World War II to the war on terrorism*, Routledge, 2006

McFate, Sean, *The new rules of war: victory in the age of durable disorder*, First edition., William Morrow, an Imprint of HarperCollins Publishers, New York, NY, 2019

McRaven, William H., *Spec ops: case studies in special operations warfare: theory and practice*, Presidio Press, 1996

Rubright, Richard W. *A Unified Theory for Special Operations*. JSOU Press, 2017

Spulak, Robert G., Jr. *A Theory of Special Operations: The Origin, Qualities, and Use of SOF*, Florida: JSOU Press, 2007

Spulak, Robert G. Jr., *Innovate or Die: Innovation and Technology for Special Operations*. Florida: JSOU University Press, 2010

Artiklar, rapporter och övrigt

Denscombe, M., *The Good Research Guide: For small-scale social research projects*. 6 uppl. London: Open University Press, 2017

Finlan, Alastair, *A dangerous pathway? Toward a theory of special forces*. Comparative Strategy, 2019

Gyllensporre, Dennis. *Contemporary Hybrid Warfare and the Evolution of Special Operations Theory*, i *Special Operations from a Small State Perspective*, red. Eriksson, Gunilla, and Ulrica Pettersson, Springer, 2017

Kiras, James D. *A Theory of Special Operations: These Ideas Are Dangerous*. Special Operations Journal, 2015

Kiras, James D. *Special Operations and Strategy: From World War II to the War on Terrorism*. Routledge, 2014

Keman, Hans. *Comparative research methods*. Comparative politics 3, 2014

Marsh, Christopher, et al. *Special Operations Research: Out of the Shadows*. Special Operations Journal, Vol. 1, no. 1, 2015

Marsh, Christopher, Kenny, Mike, and Joslyn, Nathanael, *So What? The Value of Scientific Inquiry and Theory Building in Special Operations Research*, Special Operations Journal, Vol. 1, 2015

Modigs, Ronny, *The utility of special operations in small states i Special operations from a small state perspective, future security challenges*, Gunilla Eriksson, Ulrika Pettersson, Coventry: New security challenges, 2017

Rubright, Richard W. *A Unified Theory for Special Operations*. JSOU Press, 2017

Spulak Jr, Robert G., *A theory of special operations: the origin, qualities, and use of SOF*. No. JSOU-R-07-7. Sandia National Labs Albuquerque NM, 2007

Spulak Jr, Robert G., *Innovate or Die: Innovation and Technology for Special Operations*. JSOU Report 10-7, Tampa: JSOU Press, 2010

Spulak Jr, Robert G., *Innovate or Die: Innovation and Technology for Special Operations*. JSOU Report 10-7, Tampa: JSOU Press, 2010

Warren, S., *US Special Forces: An Other within the Self*. The Journal of Political Science and Military Affairs, 5(2), 2019

Wey, Adam Leong Kok. *Principles of Special Operations: Learning from Sun Tzu and Frontinus*, Comparative Strategy 33.2, 2014

Westberg, Anders, *To See and Not to Be Seen: Emerging Principles and Theory of Special Reconnaissance and Surveillance Missions for Special Operations Forces*, *Special Operations Journal*, 2:2, 2016